

Ірина ГРУЩИНСЬКА, Зоя ХИТРА,
Вікторія МОЛОЧКО, Ірина ДРОБЯЗКО

Я ДОСЛІДЖУЮ

СВІТ

частина 1

Моя країна — Україна

Державний Прапор України

Державний Герб України

Державний Гімн України

(музика Михайла Вербицького,
слова Павла Чубинського)

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Ірина ГРУЩИНСЬКА, Зоя ХИТРА,
Вікторія МОЛОЧКО, Ірина ДРОБЯЗКО

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

**Підручник інтегрованого курсу
для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)**

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

 Оріон

2023

УДК 57.081.1*кл1(075.2)
Г91

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 03. 02. 2023 р. № 110)

Дорогі вчителі, батьки, дорослі друзі першокласників і першокласниць!

Разом із героями і героїнями нашого підручника ми будемо відкривати й досліджувати навколишній світ.

Зверніть увагу, що всі тексти в підручнику читаються дорослими й обговорюються спільно з дітьми.

Радимо пояснити маленьким дослідникам і дослідницям секрети умовних позначок.

Працюємо разом
(у групі й парі).

Відповідаємо
на запитання.

Пізнаємо народну
мудрість.

Розкриваємо
свої почуття.

Граємо, інсценізуємо,
театралізуємо.

Дбаємо про
безпеку.

Звертаємо вашу увагу на те, що матеріали в підручнику подаються за тижнями, об'єднаними однією темою. Так кожний тиждень — це три уроки інтегрованого курсу «Я досліджую світ» та один урок творчої праці (дизайну і технологій), який ми називаємо «Творчою майстернею».

Авторським колективом розроблено тижневі презентації, які можна використати під час змішаного і дистанційного навчання. З презентаціями ви можете ознайомитися, перейшовши за цим QR-кодом.

<https://cutt.ly/hN7D1UF>

Урок творчої праці
(дизайну і технологій).

Урок 1

Так позначаємо номер уроку.

▶ **Успіхів вам!**

Любі юні друзі!

Вітаємо вас у першому класі Нової української школи. Цікаво: чи любите ви дізнаватися про щось незвичайне, гратися, мандрувати, творити — придумувати й виготовляти власними руками цікаві й красиві вироби? Якщо так, то вам тут обов'язково сподобається...

У Новій українській школі ви досліджуватимете світ, що вас оточує. Це допоможе вам вирости успішними й щасливими людьми.

А ще ми переконані: вашим рідним також сподобається в нашій школі. Ви спільно будете виконувати цікаві проекти. Адже дослідження навколишнього світу триває впродовж усього життя.

Разом з вами вирушають у подорож-дослідження ось ці хлопчик і дівчинка. Придумайте їм імена.

— Ти — важлива частина команди!
Тобі є чим пишатися!
Ти — молодець!

— У тебе все вийде!
Не здавайся!

*Відкриваймо світ разом!
Ми віримо в усіх вас!*

ЧОМУ ЦІКАВО ДОСЛІДЖУВАТИ СВІТ?

Ти дізнаєшся, з чого складається світ навколо тебе й чим захоплюються дослідники

Урок 1

ЩО ТАКЕ СВІТ?

- **Роздивися** малюнок «Мій світ» і **назви**, що і хто тебе оточує.

Світ — це люди і все, що існує навколо них.

Світ надзвичайно різноманітний і безмежно великий. Людина — його важлива частина. Ти також належиш до спільноти людей. Знайди на малюнку своє місце.

- **Поміркуй!** Хто для тебе найрідніші?

Урок 2

ЯКИЙ МІЙ НАВКОЛИШНІЙ СВІТ?

Розпочинай досліджувати безмежний світ з того, що існує навколо тебе, тобто з навколишнього світу. Як ти думаєш, із чого він складається?

Запам'ятай: усе, з чого складається світ, називають об'єктами.

Розгляньте малюнки. Назвіть, які об'єкти на них зображено.

ПРИРОДА

НАВКОЛИШНІЙ СВІТ

ПРЕДМЕТИ, ЯКІ СТВОРИЛИ ЛЮДИ

Навколишній світ — це природа й предмети, зроблені руками людей.

- **Поміркуй!** Чи можеш ти існувати без природи? А без того, що створили люди?

Урок 3

ЧИ ЦІКАВО БУТИ ДОСЛІДНИКАМИ?

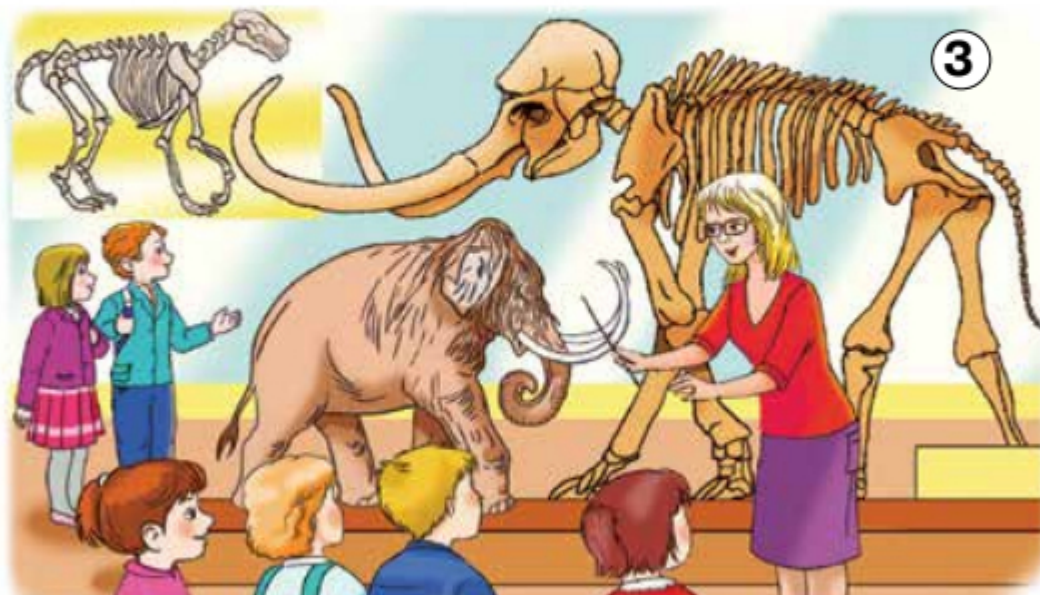
 Обговоріть. Кого називають дослідниками? Із чого розпочинають дослідження?

 Спочатку кожний дослідник або дослідниця визначає, що буде досліджувати. Природу? Предмети, зроблені руками людей? Чи поведінку людей? **Досліджувати можна все:** тобто об'єктів для дослідження існує безліч! Однак із міркувань безпеки не бери до рук нічого підозрілого.

Це може бути небезпечним!

● **Поміркуй!** Що «заховалося» в слові

ДОСЛІДНИК або **ДОСЛІДНИЦЯ**?

Не забувай: дослідники ведуть **спостереження** й проводять **досліди**. Тому їм потрібні уважність і спостережливість. А також допитливість — уміння ставити запитання. Вчися запитувати про навколишній світ і шукати відповіді на свої запитання!

Що?

Хто?

Який?

Чому?

Для чого?

Яка?

Скільки?

Як?

Де?

Що тобі хотілось би дослідити? Чому й для чого? Усе це — у тебе попереду!

Запам'ятай! Дослідники, перш ніж розпочати спостереження й досліди, з'ясовують мету їх проведення. Також вони мають бути спостережливими, уважними та вміти робити висновки.

Що найважливіше в дослідницькій роботі?

Досліди. Як пов'язані між собою:

Дерево

Деревина

Папір

Що тебе найбільше зацікавило на уроках «Я досліджую світ»? А що — здивувало?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЯКИМ Я УЯВЛЯЮ НАВКОЛИШНІЙ СВІТ?

Аплікація. Колаж. Використання різних матеріалів

Тобі знадобиться: кольоровий папір; картон; вирізки зі старих журналів і рекламних проспектів; ножиці; олівець; клей; фото.

Дружні поради

Створи колаж. Виріж 4–5 кіл різного розміру, що символізують тебе, твою родину, рідний край, країну, Землю і Всесвіт. Експериментуй і фантазуй! Використовуй різні матеріали: папір, тканину, нитки, вирізки зі старих журналів. Основою може бути паперова одноразова тарілка або пакувальний картон. Уклей своє фото в центральне коло, а фото рідних або опікунів — на наступні.

НАШЕ ПЕРШЕ ДОСЛІДЖЕННЯ — «ЛЮДИНА»

— Привіт! Поясни, будь ласка, що означає — бути людиною.

— Людина — це я і ти ...
Дізнатися більше про себе ми зможемо разом із чарівною панною Кульбабкою.

— Вітаю вас усіх! Я — панна Кульбабка. Здогадалися, ким я працюю? Вирушаймо разом досліджувати світ.

Учімося ставити запитання й шукати на них відповіді.

Пропоную перевірити мої рецепти щастя:

- ▶ **Шукай. Твори. Дій.**
- ▶ **Вір і люби.**
- ▶ **Цінуй своє здоров'я.**

Спільно з дорослими ви зможете виконати свій перший дуже цікавий **проект «Історія мого життя»**.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: УСІ ЛЮДИ — РІЗНІ

Ти зрозумієш свою неповторність і зможеш розповісти про себе.

Урок 4

ЧИМ Я ВІДРІЗНЯЮСЯ ВІД ІНШИХ?

— Кожна людина відрізняється від інших своєю зовнішністю, віком, звичками, характером, мріями й захопленнями. Придивися до своїх однокласників і однокласниць. Ви — усі різні. Усі — неповторні. Й усі — особливі.

Розгляньте малюнок «Світ людей». Порівняйте зображених дітей. Чим вони схожі? А чим відрізняються? **Спробуйте** розповісти про себе.

- **Розкажи**, хто твій друг чи підруга. Чому ти любиш спілкуватися саме з ними? Які захоплення у вас спільні? Що ви любите робити разом?
- **Продовж** речення: «Дружба — це ...».

Урок 5

ЩО Я ВЖЕ ВМІЮ РОБИТИ?

Пригадай: нещодавно тобі не вдавалося самостійно навіть зав'язати шнурки на кросівках. А що ти вже можеш робити без допомоги й нагадування дорослих? Що тобі подобається робити найбільше?

 Розгляньте малюнки й розкажіть. Що діти вже вміють робити? Чим вони захоплюються? Яке твоє найбільше захоплення?

- **Розкажіть** одне одному про свої улюблені заняття.
- **Поділіться своїми досягненнями!** Хто вже вміє робити щось корисне самостійно? Чого ще ви хочете навчитися робити без допомоги дорослих?

Обговоріть прислів'я.

Не кажи «не вмію», а кажи «навчуся».

Урок 6

ДЕ Я ЖИВУ?

— Де б не був твій дім — у місті чи селі — для тебе він найрідніший. Якщо ти живеш у місті, то щодня бачиш багатоповерхові будинки. Вулицями один за одним їдуть автомобілі. У селі люди працюють на землі, а в місті — на підприємствах і в офісах. У селі рух автотранспорту менший і багатоповерхівок зазвичай немає. Але тебе всюди оточує краса природи.

Роздивіться дитячі малюнки й упізнайте, на якому з них зображено місто. Назвіть три відмінності між містом і селом.

- Як називається твоє рідне місто чи село?
- **Назві** свою адресу. Опиши свою вулицю. Чим вона тобі подобається?

Досліді разом із дорослими. Про що «розповідає» назва твого міста чи села? **Пофантазуй**. Яким ти хочеш, щоб стало твоє рідне місто чи село в майбутньому?

Що ти хочеш розповісти своїм новим друзям та подругам про себе й про те, де ти живеш?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЯК ВІДЧУТИ, ЩО ТАКЕ ДРУЖБА?

Колективна аплікація з паперу

Тобі знадобиться: кольоровий папір; фломастер; ножиці; лист ватману або старий плакат; клей; світлини, олівець.

Дружні поради

Обведи на кольоровому папері свої долоні й виріж їх. Обирай улюблені кольори. Намалюй разом з учителем/учителькою на великому аркуші паперу (або на старому плакаті зі зворотного боку) стовбур дерева й гілки. Розмісти відбитки своїх долоньок на стовбурі й прикріпи їх. За бажанням можеш вклеїти всередину світлини або написати вислови про дружбу.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: ЖИТТЯ В ДОВКІЛЛІ

Ти переконаєшся, твій навколишній світ — це природа й усе, що створили люди.

Урок 7

ЧИ МОЖЕ ЛЮДИНА ЖИТИ БЕЗ ІНШИХ ЛЮДЕЙ?

Уяви себе на безлюдному острові — посеред синього моря. Навколо тебе — чудова природа, дивовижні рослини й тварини. Ти, напевно, подумаєш, як важко жити без спілкування з рідними, друзями та звичних речей.

Поміркуйте й розкажіть. Чому ніхто не може довго існувати без інших людей? Що потрібно людині для життя?

- **Позмагайтеся**, хто назве більше предметів, потрібних людям для життя.
- **Пофантазуйте**. Кого і що ви взяли б із собою на безлюдний острів?

Урок 8

ЧИ МОЖНА ЖИТИ БЕЗ ПРИРОДИ?

- **Роздивися світлини. Розкажи, що на них зображено. Придумай назву для кожної з них.**

- **Поділися враженнями про свої улюблені мальовничі куточки природи в Україні або світі. Як ти розумієш, що таке природа?**

Природа — це все, що нас оточує, але не створене людиною.

Природу поділяють на неживу й живу.

Роздивіться зображення і **перелічіть**, що і хто зображені на світлинах. Чим вони відрізняються?

Нежива природа

1

2

3

Жива природа

1

2

3

До **неживої природи** належать: повітря, вода, земля під твоїми ногами і планета Земля, на якій ми всі живемо. А також Сонце, Місяць і зорі. Натомість, рослини й тварини — **жива природа**. **Люди також є частиною живої природи.** Рослини, тварини і люди не можуть існувати без неживої природи.

- Чи є в тебе вдома улюблений куточок природи? **Розкажи** про нього. **Намалюй** чи **сфотографуй**.

Урок 9

УРОК-ЕКСКУРСІЯ. ЯК СПОСТЕРІГАТИ ЗА ЗМІНАМИ В ДОВКІЛЛІ?

У природі постійно відбуваються зміни. Сонце сходить і заходить, день змінює ніч. Щойно було тепле літо, а вже настає прохолодна осінь. У природи багато різних прикмет. Щоб зрозуміти природу, вчися спостерігати. Спостерігати — це цікаво!

Як спостерігати за природою

Вересень —
рання осінь

Жовтень —
золота осінь

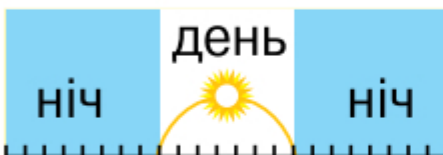

Листопад —
кінець осені

Восени відбуваються зміни в:

**неживій
природі**

Восени дні стають коротшими. Частіше йдуть холодні дощі.

**житті
рослин**

Достигають плоди на горобині, яблуні, горіхи на ліщині.

**житті
тварин**

Відлітають у теплі краї птахи, готуються до зими звірі.

- **Досліджуй** зміни, які відбуваються в природі та діяльності людей упродовж року. **Порівнюй і роби висновки.**

 Пригадайте і розкажіть, якою буває погода в різні пори року.

 Без чого і без кого ти не можеш обійтися в житті? Як люди залежать від природи? Чи ти любиш прогулянки на природі?

 За чим або за ким тобі найцікавіше спостерігати в природі?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЯКИЙ ВИГЛЯД МАЄ ЯБЛУНЬКА
В РІЗНІ ПОРИ РОКУ?

Об'ємна аплікація з картону і різних матеріалів

Тобі знадобиться: кольоровий папір; коричневий картон; ножиці; клей; фломастер; біла серветка; шматочок фетру.

Дружні поради

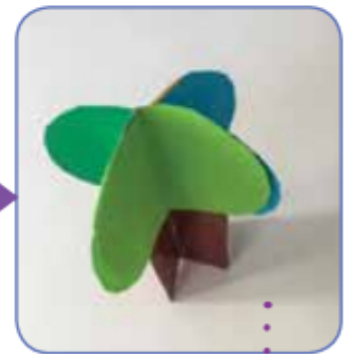
Виріж з блакитного, яскраво-зеленого, темно-зеленого, помаранчевого паперу овали, а з коричневого картону — 4 прямокутники. Зігни всі вирізані деталі навпіл і склей поміж собою за годинниковою стрілкою в коло. Прикрась деревце квітками з серветки на світло-зеленому тлі, плодами з намистин або фетру — на темно-зеленому. Намалюй листочки на помаранчевому фоні, гілочки дерева — на блакитному.

овал

прямокутник

МОЄ ВІДКРИТТЯ: ОЗНАКИ ЖИВОЇ ПРИРОДИ

Ти переконаєшся, твій навколишній світ — це природа й усе, що створили люди.

Урок 10

ЧИМ СХОЖІ МІЖ СОБОЮ РОСЛИНИ, ТВАРИНИ І ЛЮДИ?

Без сумніву, ти скажеш, що рослини, тварини і люди зовні дуже відрізняються. Однак усі вони — **організми, живі істоти**. Тобто належать до живої природи.

Позмагайтеся, яка група назве більше рослин і тварин. Які ще приклади організмів ви знаєте? Виявляється, що всі мікроби-«невидимки» і гриби також належать до організмів.

Рослини

ялини

калина

тюльпани

Тварини

сорока

окунь

білка

Усім живим організмам притаманні спільні ознаки. Рослини, тварини і люди ростуть і розвиваються, а також дихають, живляться, розмножуються і рухаються.

- **Роздивися зображення** соняшників і винограду.

- **Досліді.** Чи вміють рухатися рослини? **Вислови** свою думку. **Доведи**, що перед тобою — живі організми.
- **Роздивись і поміркуй.** **Поясни**, чому, на твою думку, равлики й гриби належать до живої природи.

Урок 11 ЯКІ УМОВИ НЕОБХІДНІ ОРГАНІЗМАМ ДЛЯ ЖИТТЯ?

 Обговоріть важливі запитання. Чому люди не живуть на інших планетах? Чому на Марсі й Місяці не ростуть рослини? Для чого космонавтам потрібні скафандри?

Місяць

Космічний простір — безповітряний.

- **Порівняй** умови на Марсі й на Землі. **Зроби висновки.**

Марс

Земля

Виявляється, усім живим організмам для життя необхідні: повітря, щоб дихати, а також вода, світло, тепло та їжа.

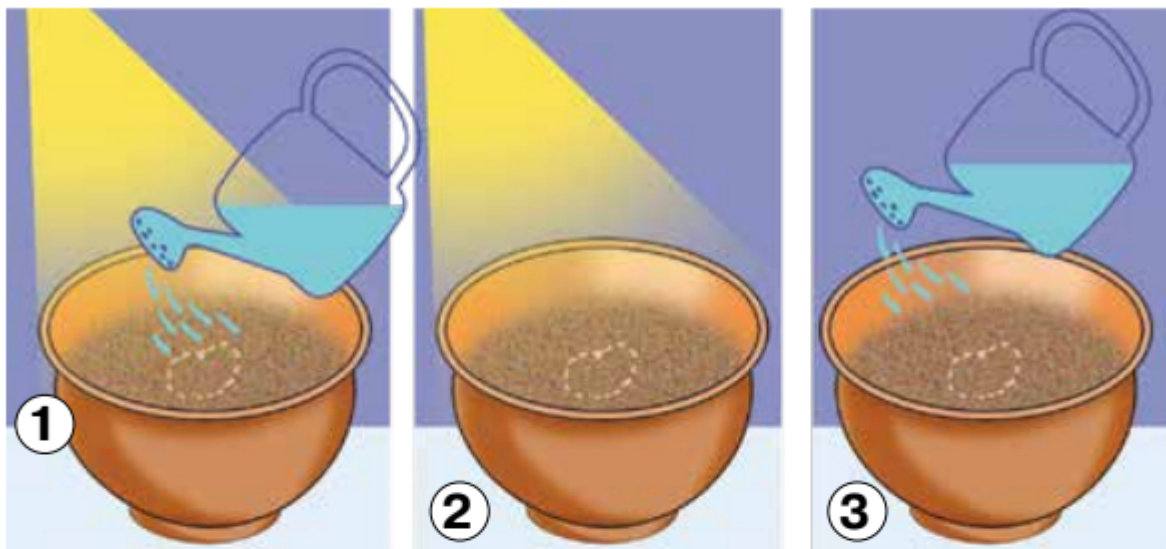
— **Установи**, за яких умов проростає насіння. Спробуй удома разом із дорослими провести дослід з проростання насіння.

Це можна зробити так.

Посади насіння квасолі в **три** горщики із землею.

- Постав **один** на освітлене підвіконня й поливай.
- **Другий** не поливай.
- **Третій** помісти в неосвітлене місце, але поливай.

Попроси дорослих допомогти тобі занотувати результати спостережень.

Роздивіться фотографію. Про що свідчить цей дослід? Які зміни відбулися з рослинами? Чому?
Обговоріть.

Пекінська
капуста

Урок 12

ЧИМ ЛЮДИ ВІДРІЗНЯЮТЬСЯ
ВІД ІНШИХ ЖИВИХ ІСТОТ?

Роздивіться зображення й розкажіть. Що спільного між тваринами й людьми? **Порівняйте**, чим вони схожі, а чим — відрізняються.

— Хоча і люди, і тварини, і рослини, і гриби належать до живої природи, між ними існують **суттєві відмінності**. Люди можуть мислити й висловлювати

свої думки за допомогою мови. Тільки люди вміють мріяти й утілювати свої мрії в життя. Завдяки розуму, винахідливості й праці люди покращують своє життя.

- **Обговоріть**, що вміють робити тварини. А що — люди?
- **Корисне завдання.** Упродовж осені збирай насіння з огірків, динь, кавунів і соняшників для підгодовування птахів узимку. Влаштуйте змагання, хто заготовить більше кормів для них.

Що об'єднує тебе з іншими живими істотами? Які ознаки притаманні тільки людям? Які умови потрібні тобі для життя?

Що тобі найбільше подобається в неживій природі? А в живій?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЯК ВИЛІПИТИ ПТАШЕЧКУ?

Ліплення з повітряного пластиліну

Тобі знадобиться: пакет повітряного пластиліну або солоного тіста; стек або паличка; фломастер.

Дружні поради

Виліпи з пластичної маси пташечку за зразком. Стеком або паличкою зроби пір'ячко на хвості й крилах пташечки. Розмалуй її фломастером.

За бажанням і можливостями відвідай наш майстер-клас
<https://cutt.ly/F078DAm>

МОЄ ВІДКРИТТЯ: Я ВІДПОВІДАЮ ЗА СВОЄ ЗДОРОВ'Я

Ти дізнаєшся, з яких органів складається твій організм і чому здоров'я важливе.

Урок 13

ЯКУ БУДОВУ МАЄ МОЄ ТІЛО?

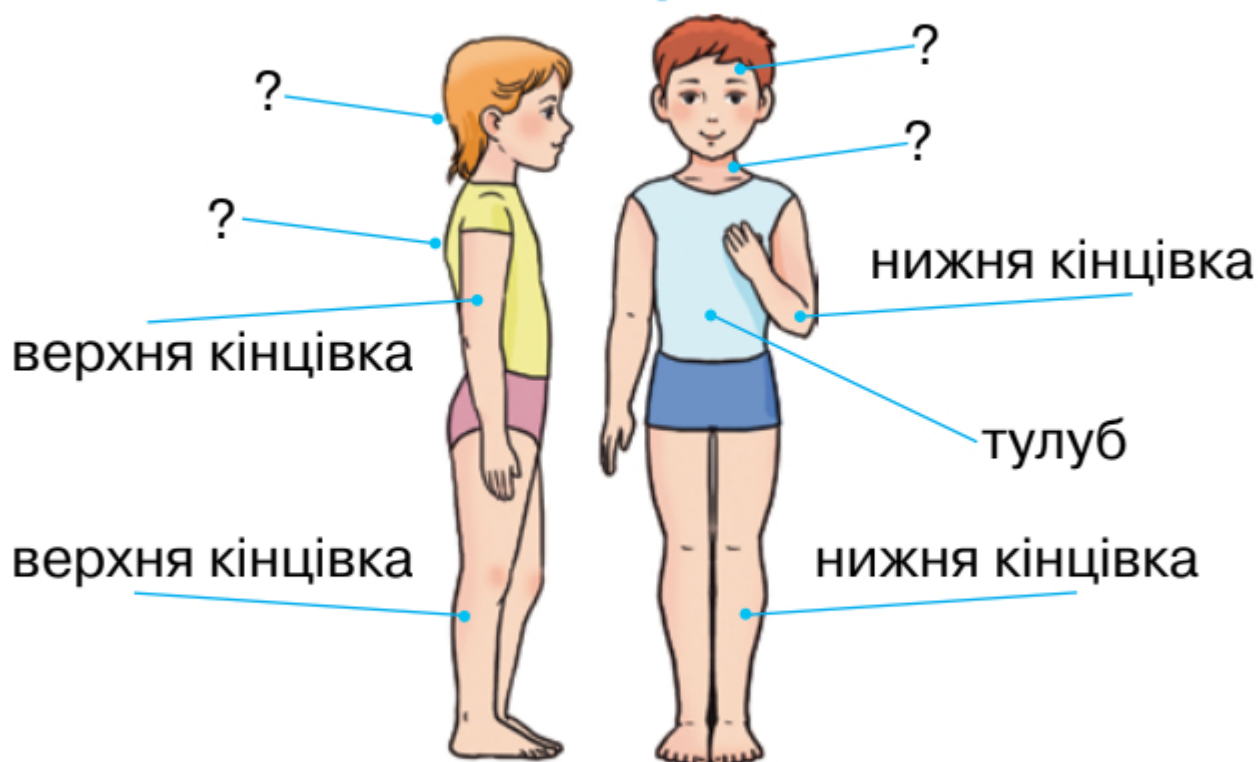

— Твоє тіло — це цілісний організм, що складається з різних органів. Усі вони взаємопов'язані між собою. Тобі, напевне, доводилося чути такі назви: **мозок, серце, легені, шлунок**. Пригадай назви інших органів. Від злагодженої роботи всіх органів залежить твоє здоров'я.

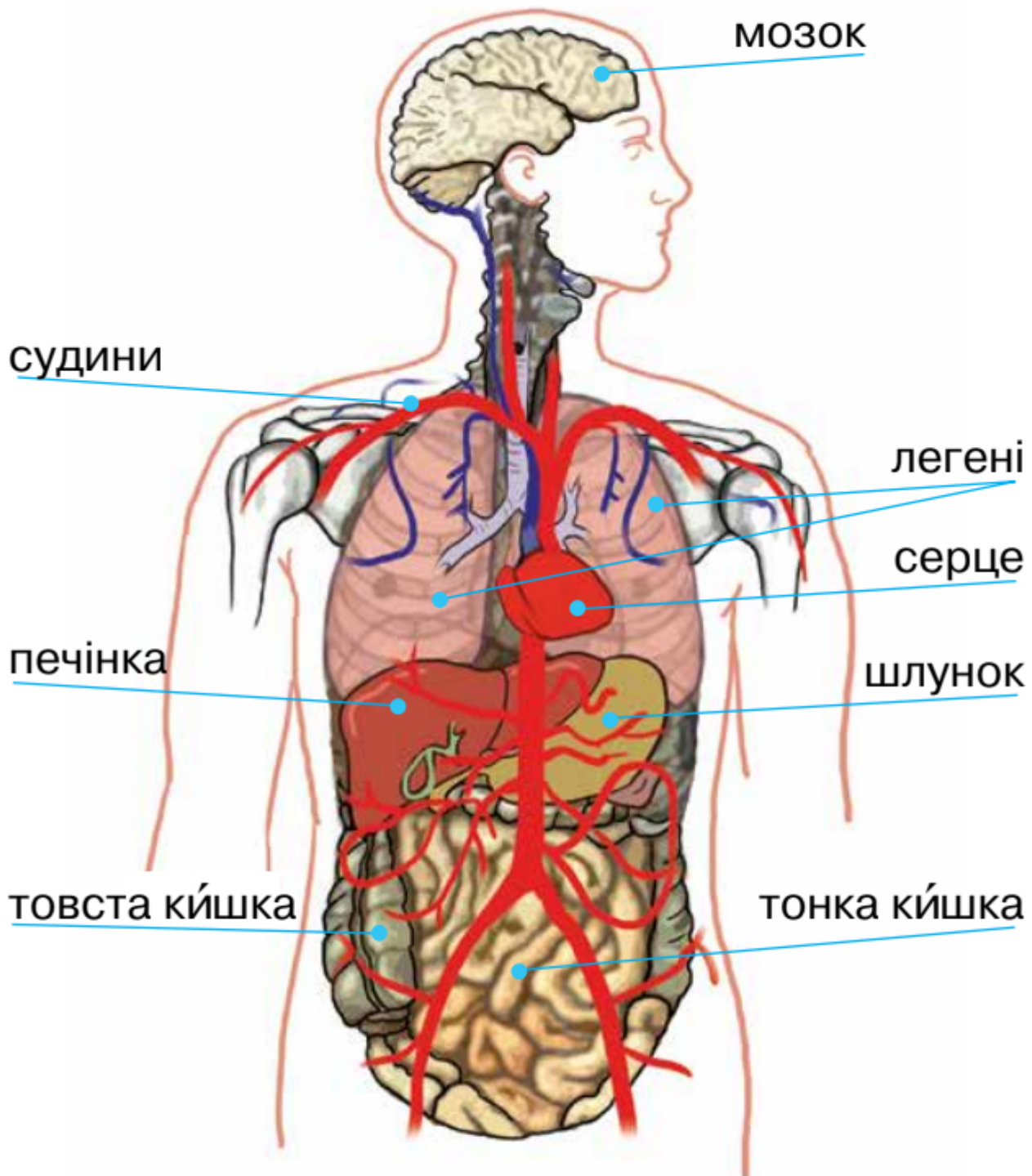

Роздивіться зображення будови тіла людини. **Розкажіть**, з яких частин складається ваше тіло. **Доповніть** схему. **Виправте** помилки.

Частини тіла й органи людини

- **Знайдіть** розташування найважливіших органів в організмі.

Відгадай загадку, **поясни** відгадку.

Що воно за штука, що цілий вік стука?

- **Досліді** за малюнком. У якій частині тіла міститься цей орган? З якими іншими органами він пов'язаний? Яку роль в організмі виконує?

Урок 14

ЧОМУ ЛЮДИ ОДНЕ ОДНОМУ БАЖАЮТЬ ЗДОРОВ'Я?

- **Розглянь і порівняй малюнки. Поміркуй, що означає — бути здоровим. Що таке здоров'я?**

Здоров'я — це краса й сила. Здорова людина завжди бадьора та життєрадісна. Хвора — сумна й невесела. Недарма люди бажають одне одному: *«Будьте здорові»*, *«На здоров'я»*... Які ще вислови про здоров'я ти знаєш?

Поясни прислів'я.

Бережи одяг, доки новий, а здоров'я — поки молодий.

Розіграйте сценку. Підруги, здорова й та, яка занедужала, розмовляють по телефону. Що вони розповідають про своє самопочуття? Які ознаки має здоровий організм?

Пригадай. Як ти почувашся, коли хворієш?

Обговоріть. Чому здоров'я — найбільше багатство?

Запам'ятай: твоє здоров'я залежить від тебе. Дбай про нього!

Урок 15

ЧИ МОЖНА НАВЧИТИСЯ
БУТИ ЗДОРОВИМИ?

— Для того, щоб бути здоровими, варто дотримуватися певних правил. Зараз ми спробуємо придумати їх разом.

- **Розглянь світлини й розкажи,** як тварини дбають про своє здоров'я. Чи роблять зарядку? Чи вмиваються?

- **Поміркуй і обери!** Чи всі ці предмети допомагають зміцнювати твоє здоров'я? Чому?

- **Досліді за малюнками і поясни.** Чим відрізняються брудні й чисті руки?

Як правильно мити руки?

холодна вода
без мила

тепла вода
з милом

- **Поміркуй.** Які слова «заховалися»?

Якщо хочеш мати завжди здоровий і бадьорий вигляд, то щодня роби   .

Після   беріся до водних процедур.

Здоров'я запорівка — чистота і рухи.

Для кого корисна зарядка? Чому потрібно мити руки з милом? Коли ти зазвичай миєш руки?

Чому люди НЕ ЛЮБЛЯТЬ хворіти?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЯК ПРЕДСТАВИТИ СЕБЕ?

Аплікація з картону, тканини, ниток

Тобі знадобиться: білий картон; фломастер; шматочки тканини; нитки; ножиці; клей.

Дружні поради

Намалюй на білому картоні ляльку. Може, вона буде схожою на тебе? Виріж її по контуру. Залиш прямокутну основу, щоб розмістити ляльку вертикально. Вдягни її на свій смак: виріж із тканини різні елементи одягу і приклей. Виготов волосся. Наріж нитки потрібної довжини та прикріпи до голови своєї ляльки. Сміливо презентуй себе! Дружам цікаво буде дізнатися про тебе.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: ДБАЮ ПРО СВОЄ ЗДОРОВ'Я

Ти зрозумієш, які в тебе виробилися звички чи варто їх змінювати і чи потрібно завжди дотримуватися розпорядку дня.

Урок 16

ЯКІ ЗВИЧКИ ПОТРІБНІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я?

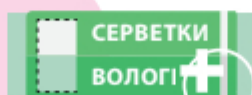
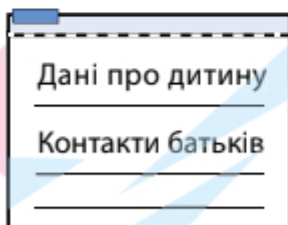
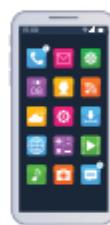
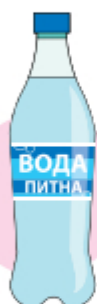
— Твоє здоров'я залежить від тебе! Чи дбаєш ти про чистоту й охайність свого вигляду? Щодня виконуєш фізичні вправи й гуляєш на свіжому повітрі? Коли так, то вітаємо тебе: ти дотримуєшся правил **гігієни**. Тобто піклуєшся про своє здоров'я.

Гігієна — наука, що навчає, як вести здоровий спосіб життя й уникати хвороб.

Розгляньте малюнок і розкажіть, що необхідно покласти у тривожну валізку.

- **Послухай вірш. Придумай речення** зі словами **ГІГІЄНИЧНО** й **НЕГІГІЄНИЧНО**.

Не ведмідь же я, малята,
щоб до рота пальці пхати.
Це мені незвично:
Негі-гі-є-ніч-но!

Грицько Бойко

Дайте відповіді на цікаві запитання панни Кульбабки.

- Чи корисно для здоров'я гризти нігті?
- Скільки разів на день ти миєш руки?
- Чи ти вмиваєшся щодня?
- Чому після вживання їжі варто прополіскувати рот?
- Чому в готельному номері завжди пропонують комплект із трьох рушників?

Дослідіть «трикутник здоров'я». З яких частин він складається? **Створіть** свої «трикутники здоров'я».

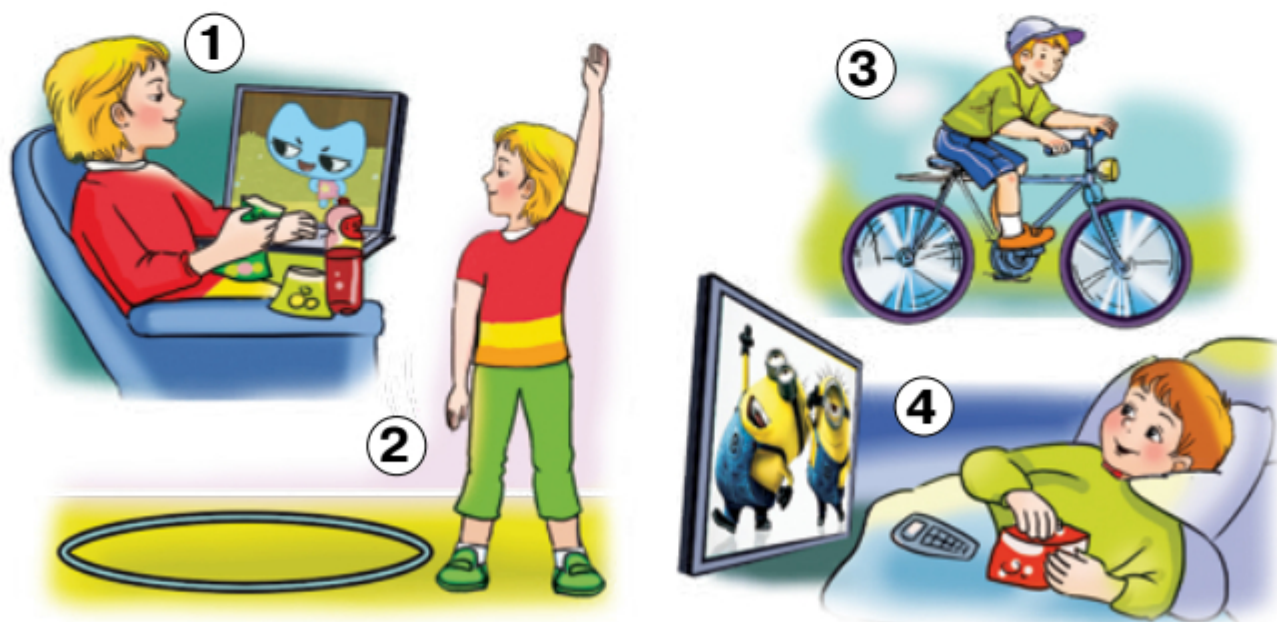
Нехай правила особистої гігієни назавжди стануть вашими корисними звичками!

Урок 17

ЧОМУ РУХ ПРИНОСИТЬ КОРИСТЬ?

 Розглянь малюнки й **порівняй** дії дітей. Хто з них більше піклується про своє здоров'я?

— І людям, і тваринам корисно рухатися. Прогулянки на свіжому повітрі, рухливі ігри, фізичні вправи, заняття спортом забезпечують нормальну роботу всіх органів тіла. А тому сприяють зміцненню здоров'я.

Поясни вислів. Чи погоджуєшся ти з ним?

Хто день починає із зарядки, у того здоров'я в порядку.

Розкажіть про свої улюблені види спорту. Які спортивні ігри ви знаєте? А які люблять ваші родичі й друзі?

- **Поміркуй.** Які спортивні ігри можна вважати літніми, а які — зимовими?

Урок 18

ЯК РОЗПОРЯДОК ДНЯ ВПЛИВАЄ
НА ЗДОРОВ'Я?

— Чи подобається тобі прокидатися щодня в один і той самий час? Коли ти відпочиваєш, а коли — займаєшся корисними справами? Що ти знаєш про розпорядок дня?

Розпорядок дня — це правильне чергування різних видів діяльності впродовж дня.

Ознайомтеся з розпорядком дня учнів першого класу. **Обговоріть** його зі своїми однокласниками. Яких малюнків **не** вистачає?

- **Досліді.** У чому полягають особливості твого розпорядку дня? Чи потрібен розпорядок дня дорослим?
- **Корисне завдання.** Разом із дорослими складіть розпорядок дня вашої родини.

 Який у тебе розпорядок дня у вихідні? Що тобі більше подобається: дивитися мультфільми чи гуляти на свіжому повітрі?

 Що у твоєму розпорядку дня подобається тобі найбільше, а що — найменше?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

З ЯКИХ СПРАВ СКЛАДАЄТЬСЯ МІЙ ДЕНЬ?

Моделювання. Колаж

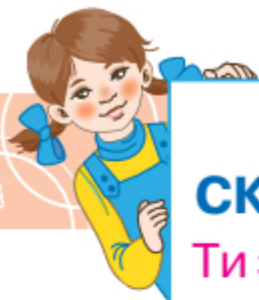
Тобі знадобиться: паперова тарілка або лист картону; фломастери; цвях або канцелярська кнопка; смужка картону.

Дружні поради

Розміть тарілку на 12 частин олівцем. Якщо вийшло рівно, наведи фломастером. Напиши цифри, як на звичайному годиннику. Всередині тарілки або картонного кола зроби отвір цвяхом чи канцелярською кнопкою. Закріпи стрілку годинника, вирізану зі смужки картону. За бажанням поряд з цифрами на годиннику наклеї вирізки зі старих журналів, що ілюструють твій день.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: СКЛАДНИКИ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ

Ти зрозумієш, що твоя безпека залежить і від твого меню, і від поведінки вдома й на вулиці.

Урок 19

ЯКА ЇЖА КОРИСНА, А ЯКА — ШКІДЛИВА?

— Усім живим істотам, щоб рости, розвиватися, навчатися та навіть гратися, потрібна їжа. Але не будь-яка. Смачна їжа приносить задоволення, однак вона не завжди корисна для здоров'я.

Правильне харчування — запорука твого здоров'я.

Розгляньте малюнки. Вигадайте, що скаже веселий здоровий зайчик своєму другові, який занедужав. Розіграйте.

- **Дізнайся в дорослих, яка їжа корисна для твого здоров'я, а яка — шкідлива. Назви і спробуй пояснити.**

Важливі запитання для твого здоров'я. Які корисні продукти тобі смакують? Чого зі шкідливого ти не любиш?

- **Обговоріть** поради панни Кульбабки. Чи з усіма ви згодні? Запропонуйте свої поради.

! П'ять корисних порад від лікарки Кульбабки

1. Надавай перевагу овочам, кашам, першим стравам і фруктам.
2. Не захоплюйся солодощами й цукерками.
3. Добре пережовуй їжу, щоб не зіпсувати собі шлунок.
4. Не розмовляй з повним ротом — це негарно й небезпечно: ти можеш захлинутися.
5. Уживай їжу з апетитом!

- Як ти розумієш слово *апетит*? Від чого він залежить? **Досліді.**
- Чому український борщ корисний для здоров'я? **Обговори** вдома.

Урок 20

ЯКА ПОВЕДІНКА ВДОМА Є БЕЗПЕЧНОЮ?

- **Розглянь малюнки й поясни**, хто з дітей обрав удома безпечне місце для гри. А хто — небезпечно?

Запам'ятай! Під час оголошення повітряних тривог завжди дотримуйся заходів безпеки. Негайно прямуй до найближчого укриття разом із дорослими. Потурбуйся про те, щоб ваші тривожні валізки були з вами.

Складіть розповідь за малюнками. Що може в побуті становити небезпеку, якщо поводитися необачно?

ОБЕРЕЖНО!

Пожежа!

Затоплення!

Вибух!

- **Обери** продовження речення з підказок панни Кульбабки.

Небезпека може виникнути вдома, коли я ...

Підказки панни Кульбабки:

... без дозволу дорослих користуюся електричними приладами — ...

... беру сірники або запальничку й граюся ними.

... не стежу за тим, щоб крани з водою були закриті.

У РАЗІ НЕБЕЗПЕКИ ТЕРМІНОВО ВИКЛИКАЙ ДОПОМОГУ!

101 — пожежна служба
або служба порятунку

102 — поліція

103 — швидка медична допомога

104 — служба газу

Пам'ятай!

Користуватися цими телефонними номерами потрібно лише за необхідності.

- **Практичне завдання.** Разом із дорослими обговорі, де у вашій оселі тобі можна гратися, а де — ні.

Урок 21

ЯКА ПОВЕДІНКА НА ВУЛИЦІ ТОБІ НЕ ЗАШКОДИТЬ?

Кожна вулиця має **проїзну частину** для руху транспорту й **тротуар** для руху пішоходів. Переходити вулицю можна тільки там, де обладнані **пішохідні переходи**.

Ці знаки важливі для пішоходів. Вони допоможуть тобі!

Пішохідний перехід

Підземний перехід

Запам'ятай три найважливіші дорожні правила!

1. Переходь дорогу лише в дозволених місцях.
2. Починай рух тільки на зелене світло світлофора.
3. Коли переходиш дорогу, подивися спочатку ліворуч, а посередині дороги — праворуч, чи не їде транспорт.

- **Досліди**, скільки разів ти перетинаєш вулицю, коли йдеш до школи. Як обладнані ці переходи?
- **Поясни**, на якому з малюнків діти переходять дорогу правильно.

Розгляньте малюнки. Придумайте й розіграйте уявні ситуації. Коли на вулиці дітям може загрожувати небезпека? Які переходи безпечні, а які — ні? Чому?

Дорога — це не гра. Помилка коштує життя.

Що з корисної їжі для тебе найсмачніше? Чим в оселі тобі користуватися небезпечно? Яка дорога від твого дому до школи — найбезпечніша, а яка — найкоротша? Яку ти обираєш?

Що у своїй щоденній поведінці ти вважаєш правильним? А що варто змінити?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЯКА ЇЖА КОРИСНА?

Моделювання, ліплення

Тобі знадобиться: пластилін; кольоровий картон; олівець або фломастер.

Дружні поради

Білий картон виріж по колу. Розділи його на 4 сектори, як показано на фото. Розфарбуй чи обклей кольоровим картоном сектори й підпиши: «фрукти», «овочі», «м'ясо, риба, сир», «каші, боби, хліб». Виліпи з пластиліну декілька твоїх улюблених фруктів, овочів і поклади їх на тарілку. Продовжуй ліпити й інші продукти: шматочки м'яса, рибу, яйця, сир, хліб, макарони, кукурудзу, горох. Тепер розташуй все на відповідних секторах тарілки. Поміркуй, що ти любиш їсти з цього «корисного» переліку.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: ВАЖЛИВІСТЬ ОРГАНІВ ЧУТТЯ

Ти дізнаєшся, як органи чуття допомагають тобі пізнавати світ.

Урок 22

ЯКІ Я МАЮ ОРГАНИ ЧУТТЯ?

— У тебе є **п'ять органів чуття**. Це очі, вуха, ніс, язик і шкіра. Вони — твої помічники в пізнанні світу. Усі органи чуття взаємодіють між собою.

Так вони повідомляють про те, що відбувається в довіллі та в твоєму тілі.

- **Досліді.** Як завдяки органам чуття ти вивчаєш навколишній світ? Як виявляєш його красу, чуєш звуки? Як упізнаєш різноманітні об'єкти: за запахом, смаком чи на дотик?

 Уважно роздивіться малюнок. Розкажіть від імені кожної з мавпочок, що вони дізналися про навколишній світ. Поясніть, які «обов'язки» виконують усі їхні п'ять органів чуття.

- **Поміркуй**, про які небезпеки й загрози можуть повідомляти органи чуття. Як вони відкривають для тебе світ приємних вражень?

Придумайте й розіграйте життєві ситуації до кожного з малюнків.

Урок 23

ЯК ЗІР І СЛУХ ВІДКРИВАЮТЬ МЕНІ СВІТ?

Відгадай загадку, **поясни** відгадку.

Круглі озерця ніколи не замерзають.

— За допомогою органу зору ти бачиш людей, сонце й квіти, веселку на небі, улюблені іграшки... А якщо заплющити очі, то нічого не побачиш.

Очі повідомляють тобі про колір предметів, їхню форму, розмір, відстані. А ще по очах видно, коли тобі сумно, а коли — радісно.

- **Розглянь кадр із мультфільму «Микита Кожум'яка».** Про що можна дізнатися завдяки очам?

Твої дослідження

№ 1. Що можуть «розповісти очі»? Роздивися кадри з мультфільму «Викрадена принцеса». Розкажи про персонажів.

№ 2. Роздивися різні яблука. Що про них можна дізнатися за допомогою зору?

№ 3. Чи вміють очі не тільки плакати, а й сміятися?

№ 4. Які очі у твого друга чи подруги? **Опиши.** Якого кольору очі у твоїх рідних або близьких тобі людей? А у тебе? **Досліді.**

Відгадай загадку, **поясни** відгадку.

Самі мовчать, а нам допомагають почути тих, хто розмовляє й весело співає.

— Завдяки слуху ти розпізнаєш різноманітні звуки природи: шумі вітру, хвиль, дощу. А також голоси людей, радісний сміх і звуки музики...

Від того, що ти чуєш, залежить те, як ти дієш. Тому слухай уважно, що відбувається в довкіллі. Навіть тоді, коли навколо тиша.

- **Поміркуй.** Що означає цей знак? У яких ситуаціях його використовують? →
- Які звуки природи ти знаєш? **Назві.** Скористайся світлинами-підказками.

Пограйте. Заплющивши очі, по черзі впізнайте за голосом, хто говорить.

Урок 24

ЩО Я МОЖУ РОЗРІЗНИТИ НА СМАК, ЗАПАХ І ДОТИК?

Відгадай загадку, **поясни** відгадку.

Завжди в роті, а не проковтнеш.

- **Розглянь малюнки** та **пригадай**, якими бувають на смак різні продукти. Який твій улюблений?

— Язик — це «контролер», який допомагає тобі відчутти смак їжі і визначити, чи можна її вживати. Смак може бути кислим, солодким, солоним або гірким. Усі смаки поєднуються один з одним. Якщо їжа суха, то ти не відчуєш її смаку. Дуже гаряча їжа знижує твої смакові відчуття. Язик відчуває, чи тепла їжа, чи холодна. Завдяки язикові ти говориш.

- **Досліди**, які продукти мають кисло-солодкий, а які — солоно-кислий смак. **Назви**.

Відгадай загадку, **поясни** відгадку.

На обличчя він «заліз»: між очима у нас ... .

- **Розглянь малюнки й пригадай,** що ти можеш розпізнати за запахом. Які твої найулюбленіші аромати?

— Запах хвої та аромат квітів викликають задоволення й радість, запах їжі посилює апетит. А неприємні запахи насторожують і попереджають про небезпеку. Наприклад, запахи газу, диму й сміття.

- **Досліді.** Чи можеш ти розпізнати ці рослини за їхнім ароматом?

ялина

липа

троянда

конвалія

Відгадай загадку, **поясни** відгадку.

З якого одягу людина ніколи не виростає?

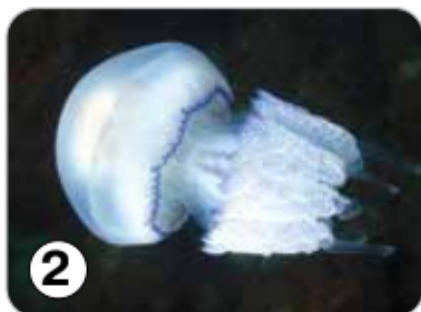
За допомогою органу дотику — шкіри, можна багато про що дізнатися. Яка поверхня предмета — тепла чи холодна? Чи він — гладенький, жорсткий, колючий, м'який або твердий на дотик?

Твої дослідження

№ 1. Які улюблені страви у членів твоєї родини? Які вони на смак?

№ 2. Які улюблені аромати у твоїх рідних?

№ 3. Про що і про кого ти дізнаєшся завдяки дотику? **Поясни.** Чи до всіх предметів можна торкатися?

 Які зміни в довкіллі ти розрізняєш завдяки зору й слуху? Чи ти любиш тишу? Про що небезпечно тобі можуть повідомити смак, запах і дотик?

 Чи цікаво тобі було дізнатися про органи чуття й досліджувати їх?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЩО Я ВІДЧУВАЮ НА ДОТИК?

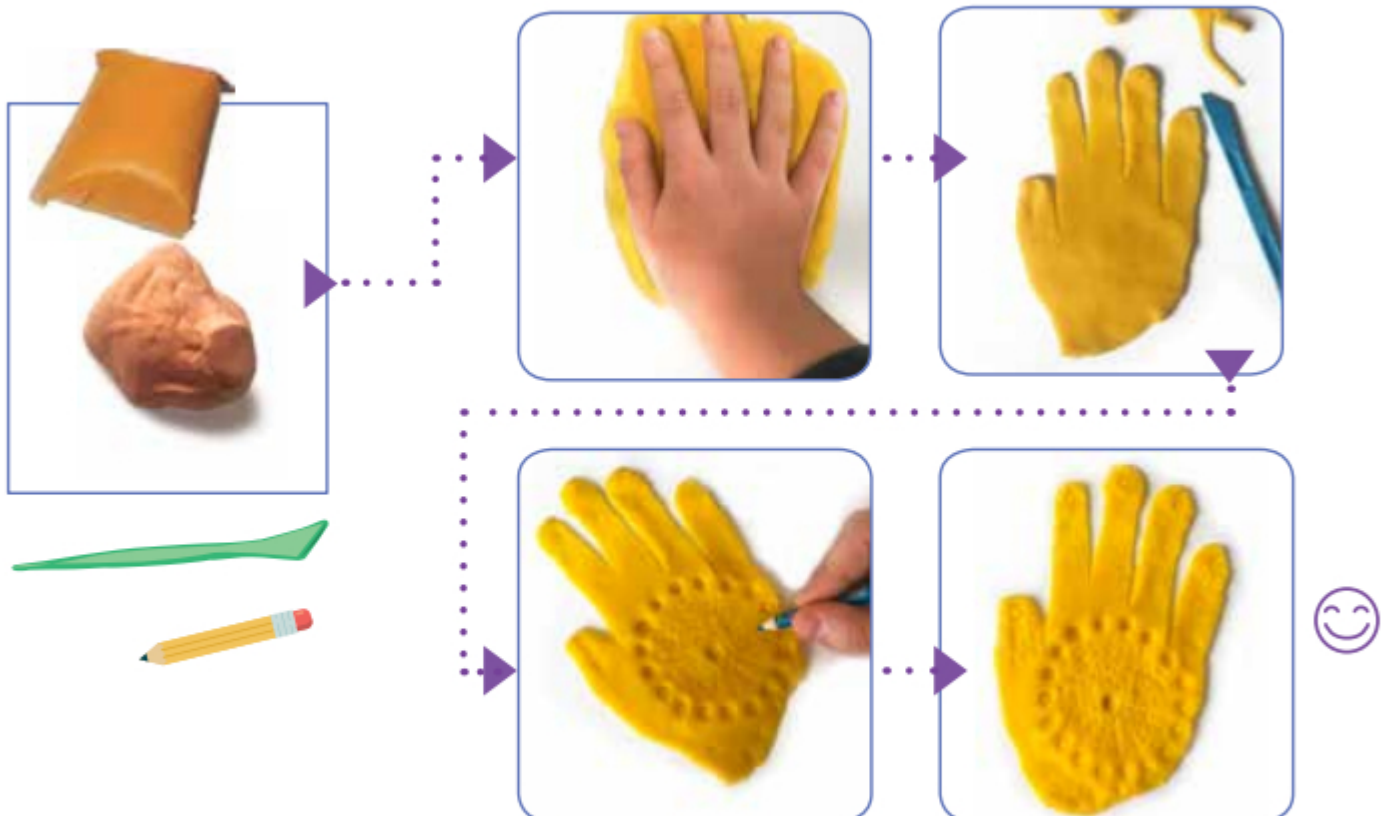
Моделювання з пластичного матеріалу

Тобі знадобиться: один пакет повітряного пластиліну або звичайний пластилін чи солоне тісто; стек; олівець.

Дружні поради

Розкатай масу немов тісто на великий вареник. Приклади до нього свою долоню й міцно притисни. Стеком обережно виріж по контуру пальчиків. У такий спосіб залишиться пам'ять про розмір твоєї долоні, коли ти був/була в першому класі.

Задекоруй свою долоньку візерунками за допомогою олівця чи палички.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: ОРГАНИ ЧУТТЯ ПОТРІБНО БЕРЕГТИ

Ти **довідаєшся**, як запобігати хворобам та ушкодженням органів чуття.

Урок 25

ЯК ДОГЛЯДАТИ ЗА ОРГАНАМИ ЗОРУ І СЛУХУ?

Запам'ятай! Якісне освітлення є найпершим другом для здоров'я очей.

- **Розглянь** малюнки. **Досліди** і **з'ясуй**, на якому з них джерело світла розташоване неправильно.

①

②

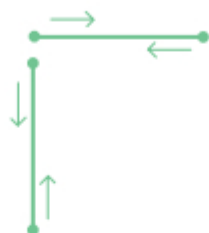
- **Пригадай**, хто з твоїх однокласників та однокласниць пише правою рукою, а хто — лівою.

- **Проведи дослід удома.** З якого боку потрібно розташовувати джерелó світла, щоб краще бачити. Чому?
- **Розпитай** членів своєї родини, у кого який зір. Хто вимушений користуватися окулярами? Чому?

**! Корисні поради від лікарки Кульбабки:
як зберегти свій зір**

1. Не читай лежачи!
2. Не три очі руками, особливо брудними!
3. Гра в комп'ютерні ігри не повинна перевищувати годину. Роби перерви.
4. Не захоплюйся переглядом телевізійних програм!
5. Щодня роби зарядку для очей.

- **Виконай тренувальні вправи для очей** разом з панною Кульбабкою, яка працює лікаркою. Стеж очима за стрілочкою.

З'ясуй разом із дорослими.

- У яких ситуаціях навушники необхідні, а коли вони можуть зашкодити?

- Як потрібно берегти свій слух, перебуваючи у воді?
Поясни свою думку.

- З'ясуй**, чи добре чують твої бабусі й дідусі або інші родичі. Разом із дорослими **доповни пам'ятку**, як доглядати за органом слуху.

! Збережи свій слух

- Не колупайся у вухах гострими предметами!
- Не слухай гучну музику!
- Негайно звертайся до дорослих по допомогу, якщо до вуха щось потрапило! Наприклад, залишилася вода після купання чи залізла комаха.

Урок 26

ЯКІ ПРАВИЛА ДОПОМАГАЮТЬ БЕРЕГТИ ОРГАНИ НЮХУ, СМАКУ Й ДОТИКУ?

- Роздивися кадри з мультфільмів і пригадай, які казки про незвичайні носи ти знаєш.

- Розглянь малюнки й поясни. Як потрібно нюхати незнайомі речовини? Хто з дітей береже свій нюх? **Запам'ятай основне правило:** не можна торкатися незнайомих предметів!

- **Поміркуй.** Чи варто всюди «пхати» свого носа? Чи може це обернутися втратою відчуття запаху? Чому, на твою думку, не варто вживати занадто гарячі страви? Які будуть наслідки?

Розгляньте малюнки й поясніть. Чому потрібно доглядати за шкірою? Як діти доглядають за своєю шкірою?

Здорова шкіра — окраса й захист організму. Брудна шкіра — негарна. Подряпини на шкірі — ніби відчинені двері для потрапляння до організму різних збудників хвороб. Як ти гадаєш чому?

- **Доповни** корисні поради.

! **Корисні поради**
• **від лікарки Кульбабки:**
Коли хочеш зберегти свою
шкіру здоровою, то...

- 1.** Дбай про її чистоту!
- 2.** Бережи її від поранень, обморожень та опіків!

Чому маленьким дітям можна дивитися мультфільми не більше 15 хвилин на добу? Чому потрібно обережно чистити вуха? Як доглядати за волоссям і нігтями?

Що корисного ти можеш розповісти друзям?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЯКІ ВІДЧУТТЯ МЕНІ ПОДАРУВАЛА ОСІНЬ?

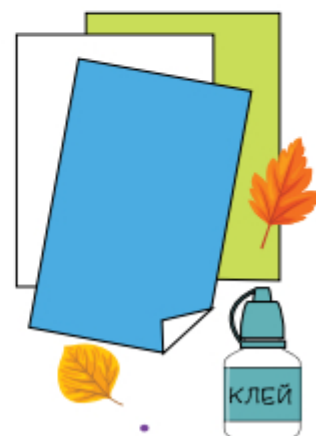
Аплікація з природних матеріалів

Тобі знадобиться: осінні листя; аркуш картону; клей.

Дружні поради

Збери осінню колекцію із сухого листя, насіння і квіток. Чи вони відрізняються на дотик? Як пахне осіннє листя? Чи ти любиш складати осінні букети? Що саме тобі було приємно збирати й засушувати?

Розглянь свою колекцію листочків, квіток і насіння. Спробуй використати їх як матеріал для композицій. Пофантазуй, що вийде. Роздивись фото і вияви свою винахідливість.

Урок 27

МИ ДОСЛІДЖУЄМО СВІТ!

Підбиваємо підсумки. Що нового, корисного і цікавого ми дізналися про життя людей?

- **Роздивись і назви** номер світлини, на яких зображені: *нежива природа, жива природа й навколишній світ.*

- **Вислови свою думку.** Які звички ти вважаєш корисними?

- **Обери.** Скільки органів чуття має людина?

2

4

5

- **Наведи докази,** що людина є частиною живої природи.

НАШЕ ДРУГЕ ДОСЛІДЖЕННЯ — «ЛЮДИНА СЕРЕД ЛЮДЕЙ»

— Мене цікавить, чи можна навчитися бути щасливими.

— Для цього, мені здається, нам треба не лише знати правила життя серед людей, а й дотримуватися їх. Про це нам залюбки розкаже панна Будь Ласка.

— Вітаю! Я — панна Будь Ласка. Я ознайомлю вас з правилами культурної поведінки. А також разом ми відкриємо секрети щасливого життя.

Пропоную перевірити мої рецепти щастя:

- ▶ **Праця й любов є запорукою успіху.**
- ▶ **Доброзичливість і привітність — твої корисні звички.**
- ▶ **Усмішка відкриває серця.**

Спільно з дорослими ви зможете виконати другий цікавий **проект «Складання власного родоводу»**.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: ПРАВИЛА СПІВЖИТТЯ

Ти **довідаєшся про** правила щасливого співжиття.

Урок 28

ЯК Я ДОСЛІДЖУЮ ІСТОРІЮ СВОЄЇ СІМ'Ї?

- **Поміркуй**, що означає слово «сім'я».

— Сім'я — це ти, твої батьки, любі братики й сестрички. До родини належать значно більше родичів. Це — тітки й дядьки та їхні діти. Найповажніші за віком у родині — прабабусі й прадідусі, а також бабусі й дідусі. Є найстарші, старші, молоді й наймолодші. До наймолодшого покоління належиш ти. Але, на жаль, бувають ситуації, коли діти втрачають рідних. Тоді про них турбуються опікуни.

Запам'ятай! Кожна родина має свою історію. Але головне, щоб усі любили, поважали і розуміли один одного.

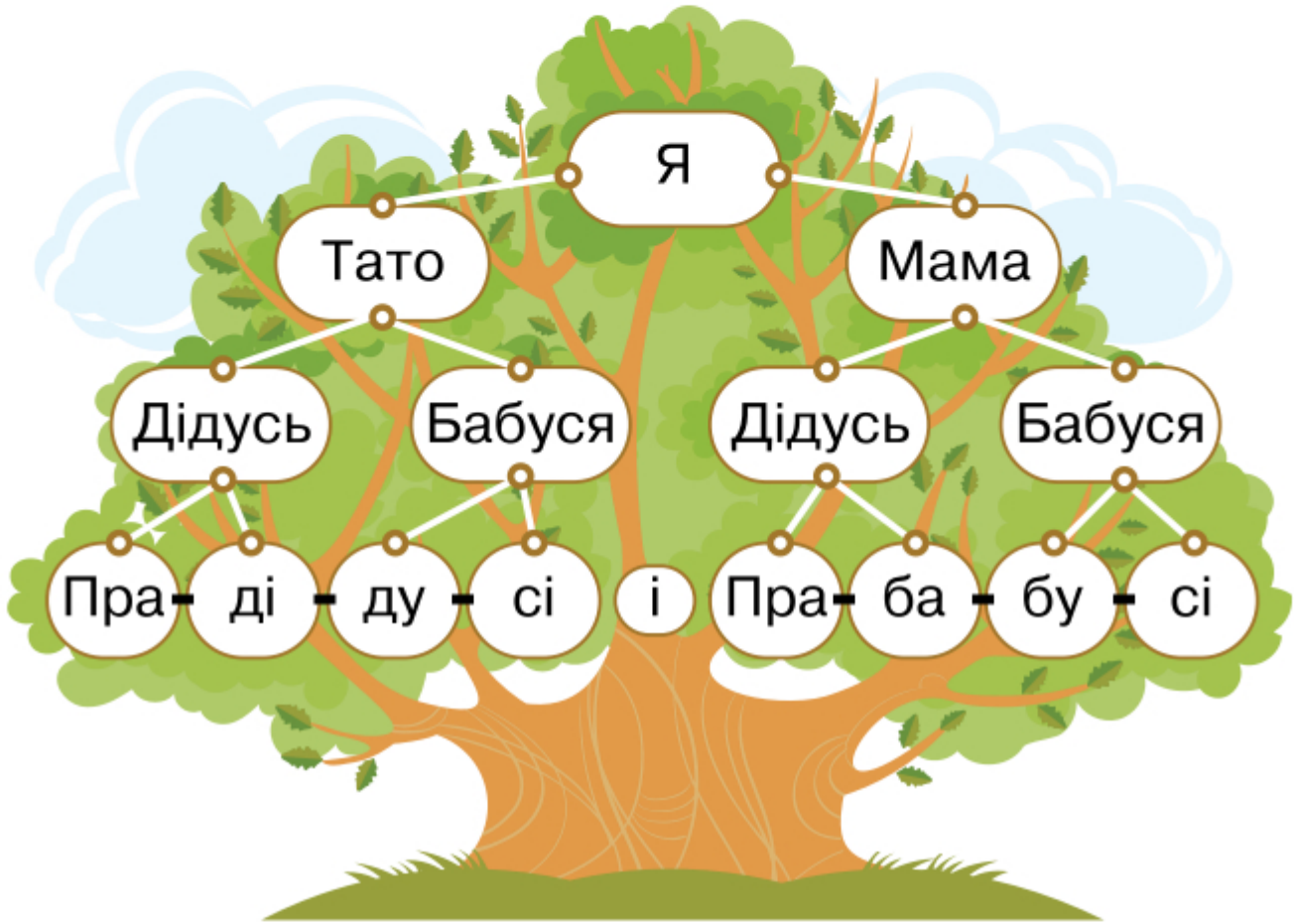
Відгадайте загадку. **Придумайте** і **розкажіть** свої загадки про членів родини.

*Сивий, мудрий і поважний.
Зклопотаний, відважний.
Всього я в житті навчусь,
бо зі мною мій ... _____*

- **Роздивись**, як панна Будь Ласка зобразила родинні зв'язки.

Родинне дерево

Твої дослідження про родину

- Що ти знаєш про своїх родичів? Як їх звати?
- Де вони живуть? Ким вони працюють?
- Як познайомилися твої батьки? Де? Коли?
- **Розпочинай досліджувати історію своєї родини.** Постав ще більше запитань і отримай на них відповіді. Так ти краще зрозумієш своїх батьків, рідних або опікунів.
- Ти також належиш до своєї родини. **І твоя історія важлива!** Що ти пам'ятаєш про себе маленького/маленьку? Поцікався у друзів, як їх ласкаво називали, коли вони були малюками-дошкільнятами. А як називали тебе?

Урок 29

ЯКІ ЗВЕРТАННЯ ПОБУТУЮТЬ У ТВОЇЙ РОДИНІ?

Роздивіться картину й обговоріть.

Яку родину ви вважаєте щасливою?

неню

мамусю

мамочко

татку

таточку

дідусю

татусю

добродію

бабусенько

дорога пані

— Кожна дитина любить, коли до неї звертаються лагідними словами. А як ти називаєш своїх рідних або тих людей, які тобою опікуються? Чи ніжно вимовляєш їхні імена?

Важливо не лише вимовляти пестливі імена. Потрібно виявляти любов і пошану до рідних. А найголовніше — повсякчас піклуватися й допомагати одне одному.

Чи любиш ти спілкуватися в колі сім'ї і друзів?

Поміркуй і поясни вислів.

Добре слово як сад квітне.

- **Дізнайся** в рідних, чому вони обрали для тебе таке ім'я. Що воно означає?

Урок 30

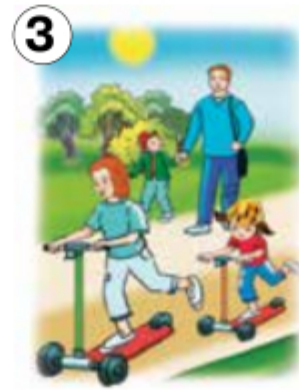
ЧОМУ ПОТРІБНО ШАНУВАТИ РІДНИХ?

— Батьки подарували тобі життя. З ними ти дізнаєшся, який прекрасний навколишній світ. Вони зігрівають тебе теплом і ласкою. Допомагають подолати труднощі. І щиро радіють твоїм успіхам і перемогам.

Придумайте за малюнками-підказками, про що можуть розмовляти дорослі й діти. **Розіграйте** запропоновані ситуації.

<https://cutt.ly/f0782aT>

Поясни мудрий народний вислів.

*Шануй батька й неньку,
то буде тобі скрізь гладенько.*

- **Прослухайте пісню** «Стефанія» українського гурту «Kalush Orchestra», що здобув перемогу на **пісенному конкурсі «Євробачення — 2022»**. **Розкажіть**, чи сподобалась тобі ця пісня.

Скільки поколінь у твоїй родині? Хто наймолодший? А хто — найстарший? Як ти звертаєшся до своїх рідних?

Що тобі найбільше подобається у твоїй родині? А що не подобається й хочеться змінити?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

НА ЯКУ РОСЛИНУ СХОЖА МОЯ РОДИНА?

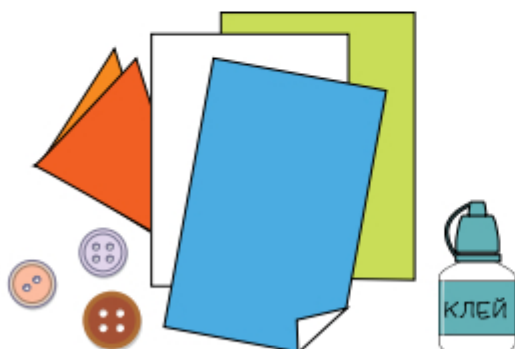
Аплікація з паперу і гудзиків

Тобі знадобиться: аркуш картону; кольоровий папір; ножиці; клей; гудзики; серветка.

Дружні поради

Виріж з паперу квітки. Може, вони нагадають тобі твоїх рідних чи близьких людей. Зроби серединку квіток з гудзиків чи скрученої серветки. Компонуй квітки на гілці, вирізаній з паперу чи скрученій із серветки. Приклей квіткову «родину» на аркуш картону.

Ти можеш зобразити свою родину по-різному: у вигляді дерева з корінням, або без нього, чи суцвіття — зібрання квіток. Фантазуй і твори, розмірковуючи про свій рід.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: КУЛЬТУРА ПОВЕДІНКИ

Ти переконаєшся, що ввічливість допомагає в житті.

Урок 31

ЧОМУ ВВІЧЛИВІ СЛОВА НАЗИВАЮТЬ ЧАРІВНИМИ?

— Приємно спілкуватися з увічливими й добрими людьми. З такими, які нікого не ображають і не принижують. Про них кажуть, що вони **культурні**.

А неввічливих і грубих — називають **некультурними**. Вони не вміють поводитися, бо не знають правил культурної поведінки — **етикету**.

Етикёт — узвичаєний порядок поведінки серед людей.

- **Прослухай вірш** Ігоря Січовика про одного некультурного «героя». Чи дотримується він правил етикету? Чи траплялося тобі спілкуватися зі схожими на нього?

Неввічливий ведмідь

У лісі жив Ведмідь-гультай,
знав єдине слово «Дай!».

— Дайте меду і малини!

— Дайте риби і калини!

Дорікали звірі вслід:

ну й неввічливий ведмідь!

Чи тобі завчати важко

чарівні слова «Будь ласка»?

- **Досліді й поясни.** Чому ці слова називають чарівними?

Даруйте! Вибачте! Пробачте! Перепрошую!
Мені дуже шкода! Прошу вибачити мені!

Щиро дякую!
Я не знаю, як Вам і дякувати!
Дякую Вам від усього серця!
Дуже вдячний/вдячна Вам за Вашу турботу!

Розгляньте малюнки-підказки й розіграйте ситуації, коли промовляють увічливі слова вітання, подяки, прохання й вибачення.

1

2

- **Досліді.** Як слова можуть впливати на твій настрій?

Урок 32

У ЧОМУ ПОЛЯГАЮТЬ СЕКРЕТИ ВИХОВАНOSTI?

Розгляньте кадри з мультфільмів. Пригадайте, з яких казок до вас завітали ці герої. Кого з казкових героїв ви вважаєте взірцем вихованості, а кого — ні? Чому? Наведіть приклади.

Мадагаскар

Жив-був пес

Шрек і його друзі

Льодовиковий період

Капітошка

Вовченя

7 Баранчик Шон

8 Бембі

9 Оленка

10 Петрик

- **Поділися своїми спостереженнями.** Хто пригадає більше ознак вихованої поведінки в щоденному житті? У чому секрет вихованої дитини?

**! Секрети вихованості
• від панни Будь Ласка**

Перший секрет. Вихована дитина, хоч би скільки років їй не було, скрізь: і вдома, і в школі, і на вулиці — поводить себе чемно й привітно.

Другий секрет. Завжди поведься з іншими так, як хочеш, щоб поводитися з тобою.

- **Доповни цей список** порадами для тих, хто хоче бути чемними.

Урок 33

ЧОМУ ВВІЧЛИВІСТЬ ЗАВЖДИ ДОРІЧНА?

Розгляньте малюнки-підказки, придумайте й розіграйте сценки. Зробіть висновки, чи завжди потрібно бути ввічливими. Чому?

Чи варто розмовляти ввічливо, коли в тебе поганий настрій? Які чарівні слова ти вимовляєш найчастіше? Чи подобається тобі бути вихованим/вихованою?

Яким із секретів вихованості панни Будь Ласка ти скористаєшся передусім?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЯКІ БУВАЮТЬ ЕМОЦІЇ І ПОЧУТТЯ?

Моделювання з картону

Тобі знадобиться: картон пакувальний і різнокольоровий; фломастери; ножиці; клей.

Дружні поради

Виріж з картону овали. Розмалюй їх фломастером так, немов це обличчя з різними емоціями. Підбери відповідний колір картону чи паперу до кожного обличчя. Це будуть твої смайлики. Виріж по контуру й наклеї з протилежного боку.

Назв'яй кожний смайлик. Поміркуй, що ти відчуваєш, коли радієш, сумуєш, дивуєшся, боїшся, дратуєшся, ображаєшся. Кожна емоція цінна і важлива. Вона вказує на твій стан, попереджає тебе про щось, спонукає до дії.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: ЧЕСНОТИ ЛЮДИНИ

Ти дізнаєшся, які людські якості можна вважати найважливішими в житті.

Урок 34

ЩО ТАКЕ ДОБРОЗИЧЛИВІСТЬ?

— Ти, напевно, захоплюєшся казками? У казках «живуть» твої улюблені герої. Багатьом з них притаманні такі риси: доброта, чесність, працьовитість, дотепність і скромність. Цих героїв називають **ПОЗИТИВНИМИ**, тобто хорошими.

Водночас є й зовсім інші: злі, жорстокі, брехливі, ліниві, завжди похмурі й незадоволені, ще й хвалькуваті. Їх називають **НЕГАТИВНИМИ** — поганими.

Роздивіться світлини, кадри з мультфільмів і малюнки. Розкажіть, з яких казок «прийшли» до нас ці герої. Хто з них бажає іншим добра й щастя? А хто — навпаки?

Котигорошко

Івасик-Телесик

Бабай

Вовк і семеро козенят

Кай і Герда

Снігова Королева

- **Поміркуй і досліди,** що означає це слово.

ДОБРОЗИЧЛИВІСТЬ

- **Поясни,** кого ти вважаєш доброзичливими.

Оберіть, які слова, на вашу думку, живуть у щасливому казковому палаці.

- **Оберіть** риси, якими володіють доброзичливі люди. **Перелічіть** усі їхні найважливіші чесноти.
- А які риси можуть мати недоброзичливі люди? Чому вони всім не подобаються? **Обговоріть.**
- **Поміркуй.** На кого з людей, які тебе оточують, ти хочеш бути схожим чи схожою? Чому?

Урок 35

ЩО ТАКЕ ПРАВДИВІСТЬ І ЩИРІСТЬ?

 Роздивіться малюнки. Які герої казкові, а яких можна зустріти у звичайному житті? Які риси характеру їм притаманні?

— Герої існують не лише в казках, а й у житті. Вони — правдиві й добрі, щирі, скромні й відповідальні, чесні й відважні. А ви хочете бути героями?

Тоді позбувайтеся поганих рис, якщо вони у вас є. Учїться приймати самостійні рішення й бути за них відповідальними.

 Дослідіть, кого ви вважаєте справжніми героями в нашому повсякденному житті. **Розкажіть** про них. **Поясніть,** чому наших захисників і захисниць називають *воїнами світла*.

Урок 36

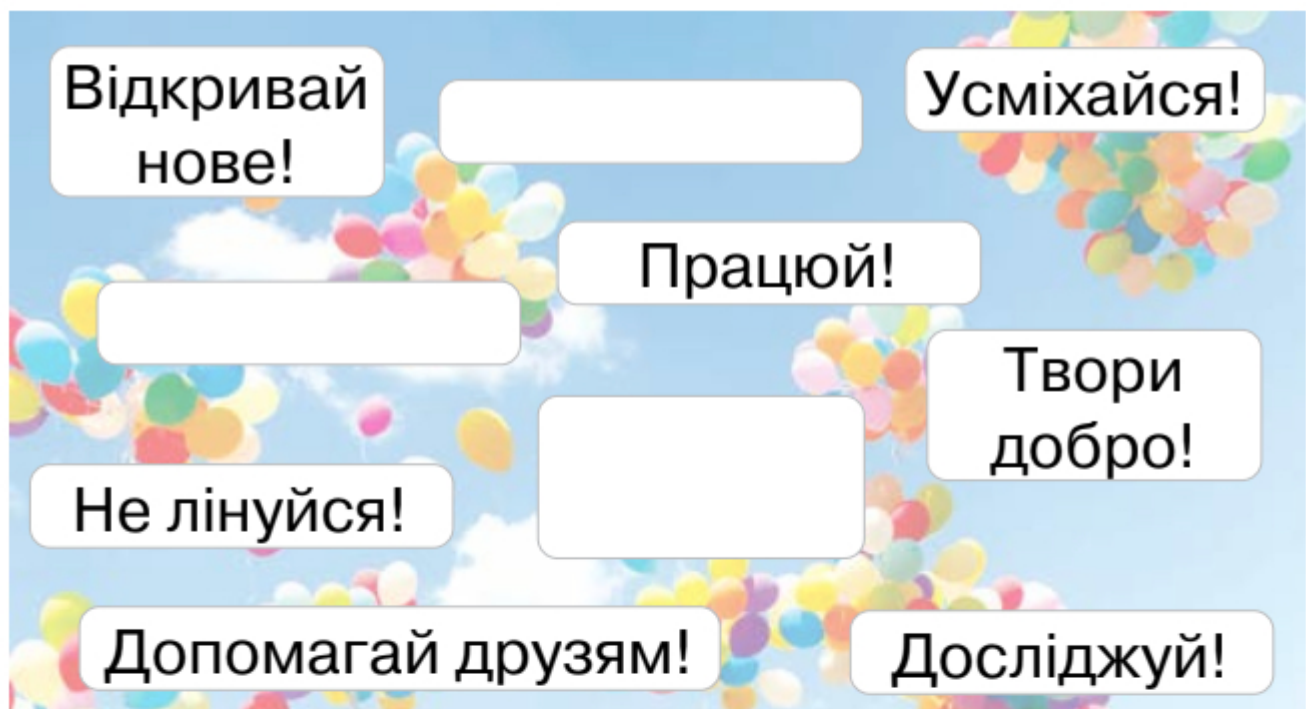
КОЛИ Я ВЧИНЯЮ ПРАВИЛЬНО?

— Кожному варто замислюватися над своїми вчинками й щоденною поведінкою. Коли ти чиниш правильно? А коли — ні? Чи старанно вчишся й виконуєш свої обов'язки? Або вередуєш як немовля? Ти прокидаєшся вранці з гарним настроєм? Чи намагаєшся щодня дізнаватися про щось нове?

Роздивіться повітряні кульки. Що на них написано? Спробуйте прочитати разом.

- **Придумайте**, які б написи ви додали, щоб відчувати радість і щастя.

Які риси характеру твоїх друзів тобі подобаються найбільше? Чи можна легко позбутися поганих рис? Чи покращать твоє життя дратівливість і злість?

Які чесноти в людині найважливіші?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЯКІ ЧЕСНОТИ ДЛЯ МЕНЕ НАЙЦІННІШІ?

Об'ємна аплікація

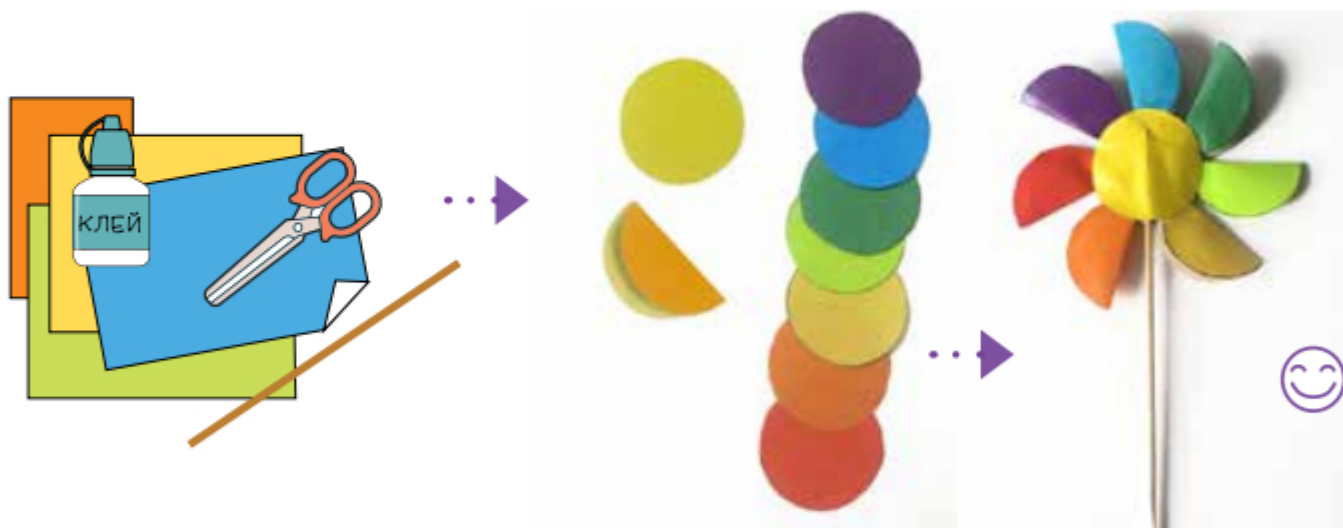
Тобі знадобиться: кольоровий папір; ножиці; клей; дерев'яна паличка.

Дружні поради

Виготовляємо квітку з різнобарвними пелюстками. Виріж 5–7 різнокольорових кружків — пелюсток твоєї квітки. Краще взяти всі сім кольорів веселки. Додатково виріж 2 кружечки для серединки. Зігни веселкові кружки навпіл.

Поміркуй, якими кольорами можна було б позначити різні людські чесноти. Цікаво, які чесноти ти вважаєш найважливішими для людини. На кого ти хочеш бути схожим/схожою?

Намасти клеєм одну серединку, приклади до неї по контуру зігнуті навпіл різнокольорові пелюсточки, а в центрі — дерев'яну паличку. Зверху закріпи іншу серединку. Квітка чеснот готова! Нехай вона нагадає тобі про найцінніше.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: УСІ ПРОФЕСІЇ ПОТРІБНІ

Ти дізнаєшся про значення праці в житті людей.

Урок 37

УРОК-ЕКСКУРСІЯ. ХТО ПРАЦЮЄ В ШКОЛІ?

Яка професія в школі найвідповідальніша? Звісно, це — вчительська професія. Вчителі та вчительки навчають і виховують учнівство, допомагають їм пізнавати світ, щоб діти досягали успіхів у житті й були щасливими.

— Однак, окрім учительства, у школі працюють представники й інших професій.

Оберіть, люди яких професій можуть працювати в школі. **Поясніть** хід своїх міркувань.

- Що роблять у школі директор чи директорка, бібліотекарі та бібліотекарки, працівниці їдальні, охоронці, прибиральниці? Яких правил безпеки потрібно дотримуватися в школі?

У шкільній бібліотеці

У шкільній їдальні

У школі

У кабінеті директора чи директорки школи

- **Зробіть висновок і закінчіть речення.** У школі працюють представники таких професій: ... .

Поясни зміст прислів'я.

Мудрим ніхто не вродився, а навчився.

Придумайте й розіграйте в ролях діалоги між учнями й учителями, директором, шкільною медсестрою, вахтером-охоронцем.

Урок 38

КИМ ПРАЦЮЮТЬ НАШІ РІДНІ?

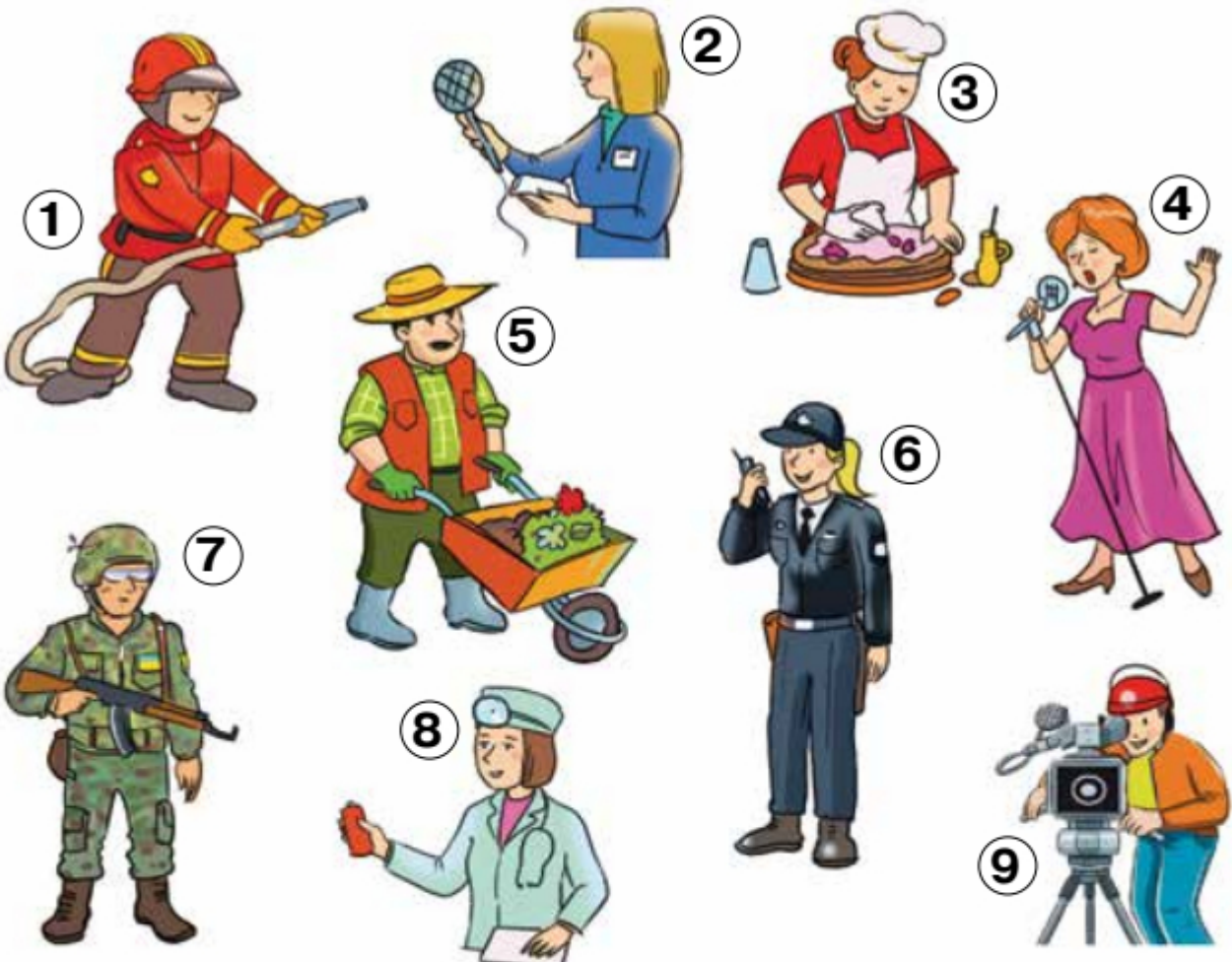

— Усе, що нас оточує: будинки, дороги, автомобілі, предмети побуту, прилади, меблі, витвори мистецтва — створено працею і розумом людей. Кожна людина обирає собі професію — фах, який їй до душі, до якого має хист. Тільки в улюбленій справі можна досягти успіхів.

Розкажіть одне одному про професії своїх батьків, рідних, знайомих, опікунів. **Поділіться** своїми мріями. Які професії плануєте опанувати?

- **Пограйте в гру «Упізнай професію»** за малюнками.

- **Дослідіть і складіть** перелік найпопулярніших професій серед учнів та учениць вашого класу.

Уявіть, що ви — «репортери», які розмовляють з директором/директоркою вашої школи про професії випускників. **Придумайте** цікаві запитання.

- **Розпитайте** в рідних і знайомих, чому вони обрали свої професії.

Поясни зміст прислів'я.

*Праця людину гартує, а лінь — руйнує.
Будинки зводять не язиком, а сокирою.
Очам страшно, а руки зроблять.*

Урок 39

КИМ ПРАЦЮВАТИМУТЬ ЛЮДИ В МАЙБУТНЬОМУ?

— Тебе оточує багато різноманітних речей. Без них складно в побуті, навчанні й під час відпочинку. Скільки різних професій потрібно, щоб створити це все! Недарма кажуть: **усі професії важливі й усі потрібні.**

Роздивіться зображення й поміркуйте. Чи завжди існували кіно, телебачення, мультфільми, комп'ютерні ігри? **Дізнайтеся**, хто їх створює.

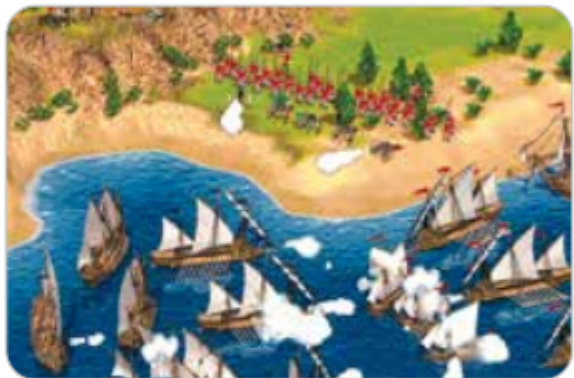
Кіно створюють
кінорежисери,
оператори, актори.

Телепередачі —
телережисери,
журналісти, диктори.

Мультфільми —
художники-
мультиплікатори.

Комп'ютерні ігри —
програмісти,
сценаристи, художники.

- **Зауваж**, із часом одні професії поступово зникають, а нові з'являються. **Поміркуй**, чому так відбувається.

Дослідіть. Які професії були поширені в минулому? Які — популярні в наш час? А які з'являться в майбутньому? Чому?

- **Роздивися** малюнки. У чому полягає діяльність людей, зображених на них? Яку користь приносить їхня робота?

робототехнік   пекарка   гончар   науковиця

Уявіть себе дорослими. Ви стали тими, ким мріяли. **Розіграйте** сценки зустрічі з друзями дитинства. **Розкажіть** про фах, який ви собі обрали.

Відгадайте, про яку професію йдеться в загадці.

Не голка вишиває, а руки.

- Які ще загадки про професії ти знаєш? **Вигадай** власну загадку.

Доведи, що сьогодні твоя професія — здобувач або здобувачка знань. Ким ти хочеш стати, коли виростеш? Чому?

Чому вже зараз тобі потрібно розмірковувати про свою майбутню професію?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЯКІ ПРОФЕСІЇ НАЙКРАЦІ?

Вирізання, аплікація

Тобі знадобиться: білий і кольоровий папір; олівець або фломастер; ножиці, клей.

Дружні поради

Поміркуй, яка професія тобі найбільше подобається. Чи можна здогадатися про фах людини за її вбранням? Як ти впізнаєш представників різних професій?

Створи свою колекцію вбрання для представників різних професій.

Для цього обведи олівцем ляльку, створену раніше. Придумай і виріж з паперу одяг та головні убори для своїх «моделей». Закріпи їх клеєм. Можна виготовити декілька костюмів і перевдягати свою ляльку. У такому разі зроби паперові смужки-кріплення, як показано на фото.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: ГРОМАДСЬКІ МІСЦЯ

Ти дізнаєшся, які бувають громадські місця.

Урок 40

ЧОМУ Й ДЕ ЗБИРАЮТЬСЯ ЛЮДИ?

— Ти вже знаєш: жодна людина у світі не може існувати одна. Кожному потрібні допомога, підтримка й спілкування з іншими людьми. Тому люди часто за різних обставин збираються громадою в певних місцях.

Розгляньте світлини й обговоріть. Де люди найчастіше збираються разом? Чому? **Складіть** список таких місць.

Поміркуйте, чому такі місця називають громадськими.

Громадське місце — це будівля або місцевість, де перебуває багато людей — громада. Магазини, торговельно-розважальні центри, кінотеатри, театри, сільські клуби, бібліотеки, зоопарки і просто парки — це все громадські місця.

- **Поміркуйте.** Чи існують окремі громадські місця для дітей і дорослих? Чому транспорт називають громадським?

Дослідіть. Що зображено на світлинах? Що в них незвичне?

①

②

- **Позмагайтесь,** яка група назве більше прикладів громадських місць і краще пояснить їхнє призначення.

Урок 41

ЯКІ БУВАЮТЬ ЗАКЛАДИ КУЛЬТУРИ?

— Щоб вирости розвинутою й освіченою людиною, пізнавай світ навколо себе. Досліджуй історію своєї родини і країни. Відвідуй музеї, бібліотеки й виставки, храми, різноманітні театри й кінотеатри. Усі вони належать до громадських закладів **культури**.

Культура — це все те цінне, що створило людство за час свого існування.

Розгляньте світлини і **запам'ятайте** назви закладів культури.

Софійський собор
у Києві

Театр опери і балету
у Львові

Музей гончарства у селі
Опішня на Полтавщині

Краєзнавчий музей
у Кропивницькому

- **Поміркуй.** Чи можна облаштувати вдома кінотеатр? А театр?

Урок 42

УРОК-ЕКСКУРСІЯ. ЧОМУ Я ЛЮБЛЮ ВІДВІДУВАТИ БІБЛІОТЕКУ?

- **Пригадай**, що ти знаєш про шкільну бібліотеку. Які ще бувають бібліотеки?

Кожна бібліотека містить велике зібрання цікавих книжок. Книжки можна читати в читальній залі або ж узяти на деякий час додому. А після прочитання їх потрібно обов'язково повернути, щоб інші діти теж змогли насолодитися захопливими історіями.

Роздивіться уважно малюнок і розкажіть.

Як влаштована дитяча бібліотека? Відвідайте шкільну бібліотеку й дослідіть, чи доцільно вона влаштована.

- **Дослідіть**, що означають слова, написані на малюнку.

- **Поясни**, як ти розумієш вислів «До книг треба ставитися дбайливо». Склади правила дбайливого ставлення до книжки.

Роздивіться світлини й поясніть, кого та як «лікують» у «книжковій лікарні». А ви хочете стати книжковими лікарями? **Організуйте** таку лікарню в себе в класі чи вдома.

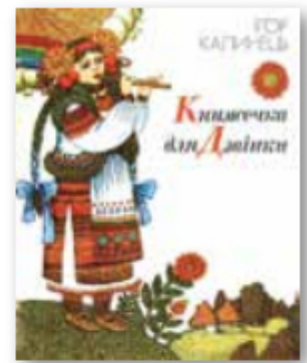

- Чи маєш ти вдома зібрання дитячих книжок — власну домашню бібліотеку? Яка книжка твоя улюблена?

- **Досліді.** Які книжки читали в дитинстві твої рідні? Склади список улюблених дитячих книжок твоєї родини.

Поясни зміст прислів'я.

Книга корисна, коли її читають.

Які громадські місця тобі подобається відвідувати? У яких закладах культури ти хочеш побувати під час новорічних канікул? Чи можна вважати школу громадським місцем? Чому людям і сьогодні потрібна бібліотека?

Чи буде існувати книжка в майбутньому?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЯК СТВОРИТИ ТЕАТРАЛЬНІ МАСКИ?

Моделювання з картону

Тобі знадобиться: паперова тарілка або лист картону; ножиці; кольоровий папір; фломастери.

Дружні поради

Щоб пограти в театр, треба перетворитися на казкових героїв і виготовити костюми. Це можуть бути маски.

Для виготовлення маски розріж паперову тарілку навпіл. Проріж очі. Розмалюй маску фломастером або обклей, відповідно до того, якого героя чи героїню ти хочеш створити. Вмикай уяву, вигадуй чудернацьких створінь! За потреби приклей дерев'яну паличку, щоб тримати маску перед обличчям.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: ПОВЕДІНКА В ГРОМАДСЬКИХ МІСЦЯХ

Ти дізнаєшся, як почуватися впевнено в усіх громадських місцях.

Урок 43

ЯК ПОВОДИТИСЯ В ТРАНСПОРТІ?

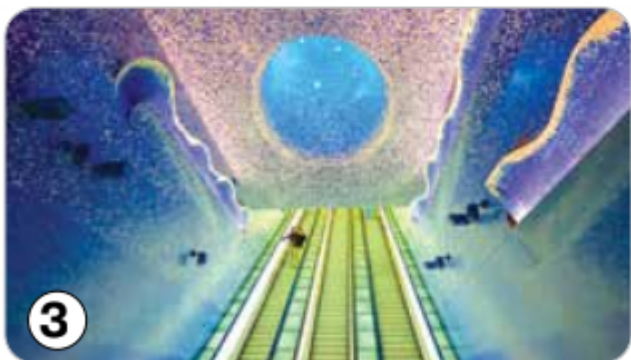

— Чи доводиться тобі разом з батьками користуватися громадським транспортом? Чи знаєш ти про правила поведінки в ньому?

Розкажіть, які види транспорту є у вашому населеному пункті. **Наведіть приклади.**

- **Досліді.** Роздивися світлини, на яких зображено станції метро з різних країн. Вони увійшли до переліку найкрасивіших у світі. **Визнач**, яка з них розташовується в Києві. **Дізнайся**, як вона називається.

- **Пригадай.** Чи голосно ти розмовляєш у транспорті? А може, буває, галасуєш чи навіть вередуєш? Так поводитися нечемно, бо створюєш незручності іншим пасажиром. Ти, певне, розумієш, що смітити й їсти тут також не варто.

**! Важливі поради
від панни Будь Ласка:
як поводитися в транспорті**

1. Будьте уважними під час входу й виходу із салону.
2. До виходу готуйтеся заздалегідь, щоб не розштовхувати інших пасажирів.
3. Не забувайте пристебнутися ременем безпеки, коли їдете в автомобілі.

 Уявіть, що ви з друзями збираєтеся в подорож на килимі-літаку. **Придумайте** веселу інструкцію для безпечного польоту.

- **Пофантазуйте.** Чи можна буде колись назвати космічну ракету громадським транспортом?

Урок 44

ЧИ ІСНУЮТЬ ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ В ЗАКЛАДАХ КУЛЬТУРИ?

- **Перелічи**, які ти знаєш заклади культури. У яких з них тобі доводилося бувати?

Театр

У Київському театрі ляльок

Музей

У Національному музеї історії України

Храм

Біля Володимирського собору на Великдень

- **Поміркуй.** Для чого існують правила поведінки? Чарівна панна Будь Ласка запрошує тебе обговорити правила відвідування театру.
- Похід до театру — урочиста подія, її планують заздалегідь. Потрібно вибрати виставу й купити квитки. До театру одягаються святково.
- Приходять до театру завчасно. Верхній одяг здають у гардероб.
- Проходять до свого місця в залі, повернувшись обличчям до глядачів, які вже зайняли свої місця.
- Під час вистави не розмовляють, не їдять і не шарудять обгортками цукерок. Для цього є перерва — антракт.
- Глядачі аплодують акторам. Оплески (аплодисменти) — це найкраща винагорода акторів.
- Зауваж: після закінчення вистави не потрібно щодуху бігти до гардеробу. Ти ж не на перегонах, а в театрі!

- Чи правильно ти розумієш «театральні» слова?
Перевір себе.

афіша

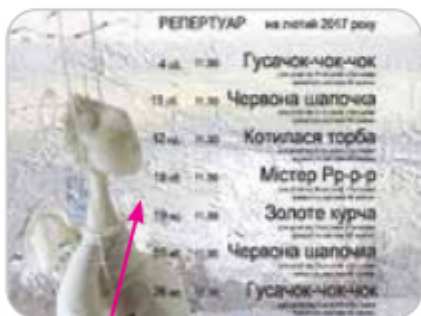

сцена

актори

фоє

репертуар

глядальницька зала

антракт

- **Пригадай**, які «кінослова» ти знаєш.

Урок 45

ЩО РОБИТИ, ЯКЩО ВИ ЗАГУБИЛИСЯ
В ГРОМАДСЬКОМУ МІСЦІ?

— Уяви, що трапилася неприємність. Ти відстав/відстала від своєї групи під час екскурсії. Або раптом у невідомому місці навколо тебе немає нікого знайомого. Може, потрібно голосно заверещати, щоб на тебе звернули увагу? Чи жалібно заплакати?

Ні, це — неправильні рішення.

По-перше, не плач, а зберігай спокій.

По-друге, залишайся там, де перебуваєш. Тебе обов'язково будуть шукати і знайдуть.

Звернися по допомогу до поліцейського, продавця або охоронця. Якщо маєш мобільний телефон, то негайно зателефонуй батькам чи іншим родичам, дорослим.

Запам'ятай!

Ніколи не сідай у машину до незнайомих людей, щоб дістатися додому або до батьків на роботу.

Добре пам'ятай свою адресу й номери телефонів батьків або дорослих людей, які тобою опікуються.

- **Придумай**, що має відповісти хлопчик незнайомцеві. Разом з дорослими, яким ти довіряєш, вигадайте для таких ситуацій таємне слово-пароль.

Розгляньте малюнки й обговоріть. Як поводитися в громадських місцях, щоб не загубитися? **Складіть** пам'ятку для тих, хто вже загубився.

З'ясуй, як необхідно поводитись під час виявлення невідомих предметів. **Поясни**, як необхідно дбати про свою безпеку в громадських місцях. У цьому тобі допоможе твій друг — підручник.

Для чого потрібні правила поведінки в громадських місцях? Які громадські місця тобі подобається відвідувати, а які — ні? Чому не варто панікувати, якщо поряд немає нікого знайомого?

Про що тобі було корисно дізнатися?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ЯК РОЗРІЗНЯТИ АВТОБУС, ТРАМВАЙ І ТРОЛЕЙБУС?

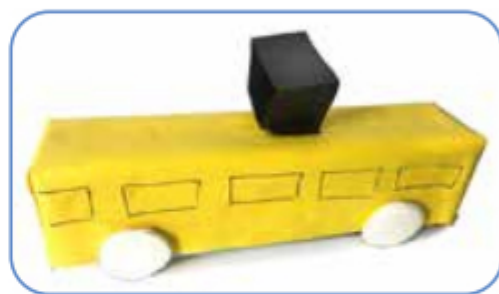
Конструювання з паперу і вторинних матеріалів

Тобі знадобиться: коробка від зубної пасти або іншого товару; кольоровий папір; фломастер; шматок цупкого картону або упаковки від харчових продуктів.

Дружні поради

Щоб зробити автобус, тролейбус чи трамвай, виконай такі дії. Корпус транспортного засобу виготуй із непотрібної коробки від зубної пасти. Колеса виріж із картону.

Обклей коробку кольоровим папером. Намалюй фломастером вікна, двері, фари. Приклей колеса, вирізані з картону. Щоб автобус перетворити в трамвай, з чорного чи сірого паперу відріж смужку. Зігни її двічі навпіл, склади в ромб і приклей до даху. Тролейбус вийде, якщо приклеїти так звані «роги» до корпусу.

МОЄ ВІДКРИТТЯ: ПОВЕДІНКА, СПІВПРАЦЯ І СПІВЖИТТЯ ЛЮДЕЙ

Ти переконаєшся, що повага й любов одне до одного є запорукою щасливого співжиття людей.

Урок 46

ЯК Я ДОПОМАГАЮ СТАРШИМ?

— З кожним роком ти дорослішаєш. У тебе з'являються не тільки нові права, а й обов'язки вдома і в школі.

Ознайомтеся з різнокольоровою квіткою своїх прав. Скільки на ній пелюсточок? Полічіть.

- **Розгляньте малюнки й поясніть, як ви розумієте ці права.**

- **Поясни**, що таке обов'язок.

Обов'язок — це те, що потрібно **неодмінно виконувати**.

Удома — підтримувати чистоту й порядок, допомагати старшим, доглядати за молодшими братиком або сестричкою. Старанно виконувати настанови вчителів у школі, дотримуватися розпорядку дня, поводитися чемно й привітно.

Розкажіть про свої обов'язки вдома. **Дослідіть**, як змінилися ваші домашні обов'язки, коли ви стали школярами.

- **Роздивися малюнки й поміркуй**. Які обов'язки тобі виконувати приємно? А які — ні? Як ти тоді вчиняєш? Які твої домашні обов'язки тобі подобаються, а які — ні?

Поясни прислів'я.

Добре діло роби сміло.

Урок 47

ЯК Я ДБАЮ ПРО ЧИСТОТУ В ГРОМАДСЬКИХ МІСЦЯХ?

— Привчайся змалку до порядку. Піклуйся про чистоту, клади все на свої місця. Коли щось розкидано — позбирай, насмічено — прибери, розлито — витри. Приємно, коли навколо охайно, красиво й затишно.

- **Розглянь малюнки й розкажи**, чи всі діти дбають про чистоту й порядок у довкіллі.

Поясни й перевір прислів'я.

- *Лінивому все ніколи.*
- *Чисто не там, де прибирають, а там, де не сміять.*
- *Що в порядку лежить — саме в руку біжить.*

Уявіть і обговоріть. Що трапиться, якщо люди (двірники, прибиральниці, продавці, водії, диктори на телебаченні та інші) відмовляться виконувати свої професійні обов'язки? Який безлад тоді запанує! Чи буде нам жити комфортно й затишно в такому світі?

- **Упізнай** професії, зображені на малюнках. Чим важливі вони для кожного з нас?

1

2

3

- **Закінчи** речення подяки.

Ми дякуємо будівельникові за _____.

Обговоріть у родині, у класі з друзями 2–3 правила співжиття, які ви вважаєте найважливішими.

Яке своє правило ти вважаєш найважливішим? Що потрібно знати, щоб відчувати себе в безпеці? Про які обов'язки тобі було б цікаво розпитати дорослих?

Які правила співпраці людей допомогли мені цього тижня?

ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ

ХТО НАС ОБЕРІГАЄ?

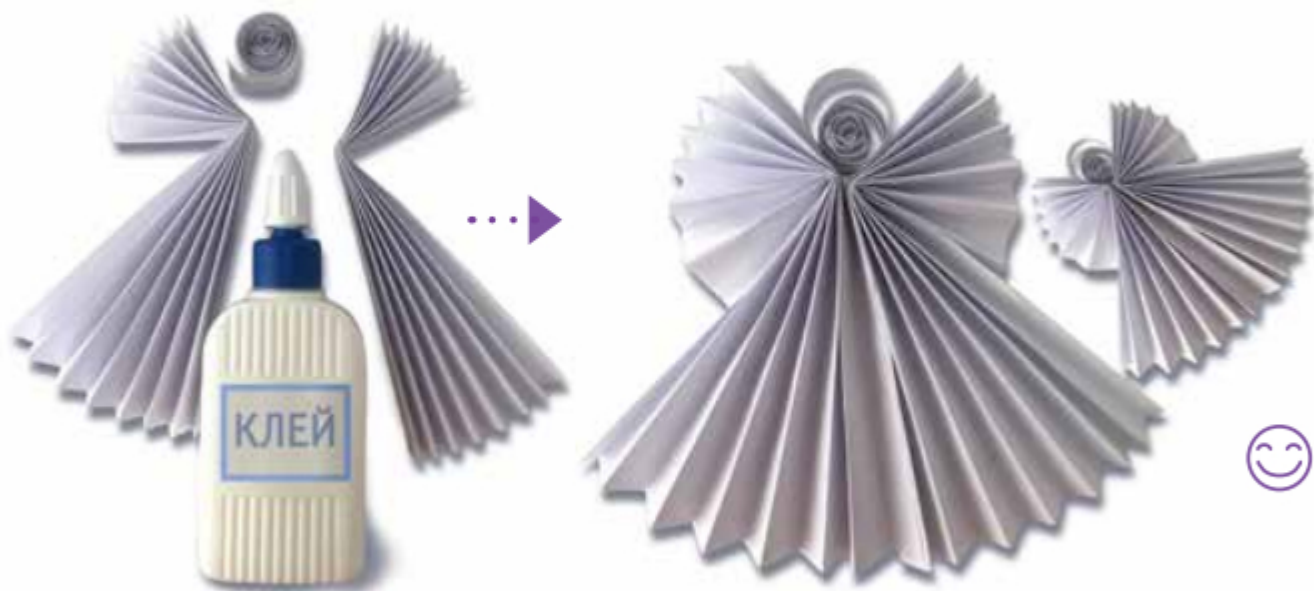
Гофрування, моделювання

Тобі знадобиться: аркуш білого паперу; клей; ножиці; блискітки.

Дружні поради

Створи паперових янголів і прикрась ними ялинку або класну кімнату.

Виріж з аркуша білого паперу тонку смужку. Скрути її навколо олівця. Це буде голова янгола. Решту аркуша зігни й розріж навпіл. Гофруй два отримані аркуші. Зігни гофровані деталі на одну третину, виділивши крильця янгола. Дві підготовлені половинки склей поміж собою. Попередньо вклади до середини частину смужки від голови. Щоб прикрасити янгола і зробити його неповторним, використай блискітки, лелітки чи стрічки.

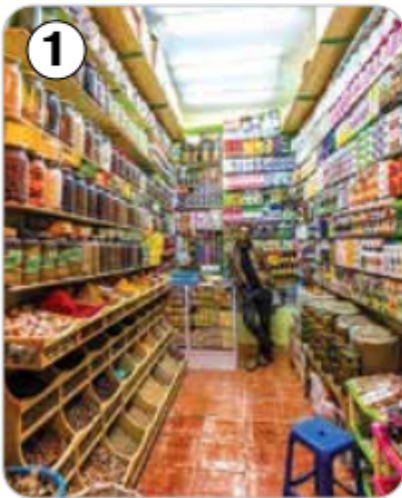

МИ ДОСЛІДЖУЄМО СВІТ!

Підбиваємо підсумки. Що нового, корисного і цікавого ми дізналися про життя серед людей?

- **Роздивись і скажи**, на яких світлинах зображені громадські заклади культури.

- **Наведи приклади** ввічливих слів вітання, подяки, прохання й вибачення.
- **Обери.** Що не є громадським транспортом?

- **Добери три або більше доказів** того, що жодна людина **не може** існувати без взаємодії й співпраці з іншими людьми.

ЗМІСТ

Перший тиждень ВСТУП Чому цікаво досліджувати світ?	1. Що таке світ? 4
	2. Який мій навколишній світ? 5
	3. Чи цікаво бути дослідниками? 6
	Яким я уявляю навколишній світ? 8
 Наше перше дослідження — «ЛЮДИНА» 	
Другий тиждень Усі люди — різні	4. Чим я відрізняюся від інших? 10
	5. Що я вже вмію робити? 11
	6. Де я живу? 12
	Як відчутти, що таке дружба? 13
Третій тиждень Життя в довкіллі	7. Чи може людина жити без інших людей? 14
	8. Чи можна жити без природи? 15
	9. <i>Урок-екскурсія.</i> Як спостерігати за змінами в довкіллі? 17
	Який вигляд має яблунька в різні пори року? 19
Четвертий тиждень Ознаки живої природи	10. Чим схожі між собою рослини, тварини і люди? 20
	11. Які умови необхідні організмам для життя? 22
	12. Чим люди відрізняються від інших живих істот? 24
	Як виліпити пташечку? 25

П'ятий тиждень Я відповідаю за своє здоров'я	13. Яку будову має моє тіло?	26
	14. Чому люди одне одному бажають здоров'я?	28
	15. Чи можна навчитися бути здоровими?	29
	Як представити себе?	31
Шостий тиждень Дбаю про своє здоров'я	16. Які звички потрібні для здоров'я?	32
	17. Чому рух приносить користь?	34
	18. Як розпорядок дня впливає на здоров'я?	35
	З яких справ складається мій день?	37
Сьомий тиждень Складники безпечної поведінки	19. Яка їжа корисна, а яка — шкідлива?	38
	20. Яка поведінка вдома є безпечною?	40
	21. Яка поведінка на вулиці тобі не зашкодить?	42
	Яка їжа корисна?	44
Восьмий тиждень Важливість органів чуття	22. Які я маю органи чуття?	45
	23. Як зір і слух відкривають мені світ?	47
	24. Що я можу розрізнити на смак, запах і дотик?	50
	Що я відчуваю на дотик?	53
Дев'ятий тиждень Органи чуття потрібно берегти	25. Як доглядати за органами зору і слуху?	54
	26. Які правила допомагають берегти органи нюху, смаку й дотику?	57
	Які відчуття мені подарувала осінь?	59
	27. Підбиваємо підсумки: ми досліджуємо світ!	60

Наше друге дослідження — «ЛЮДИНА СЕРЕД ЛЮДЕЙ»

Десятий тиждень	28. Як я досліджую історію своєї сім'ї?	62
	29. Які звертання побутують у твоїй родині?	64
	30. Чому потрібно шанувати рідних?	65
Правила співжиття	На яку рослину схожа моя родина?	66
Одинадцятий тиждень	31. Чому ввічливі слова називають чарівними?	67
	32. У чому полягають секрети вихованості?	69
	33. Чому ввічливість завжди доречна?	71
Культура поведінки	Які бувають емоції і почуття?	72
Дванадцятий тиждень	34. Що таке доброзичливість?	73
	35. Що таке правдивість і щирість?	76
	36. Коли я вчиняю правильно?	77
Чесноти людини	Які чесноти для мене найцінніші?	78
Тринадцятий тиждень	37. Урок-екскурсія. Хто працює в школі?	79
	38. Ким працюють наші рідні?	81
	39. Ким працюватимуть люди в майбутньому?	83
Усі професії потрібні	Які професії найкращі?	85
Чотирнадцятий тиждень	40. Чому й де збираються люди?	86
	41. Які бувають заклади культури?	89
	42. Урок-екскурсія. Чому я люблю відвідувати бібліотеку?	90
Громадські місця	Як створити театральні маски?	93

П'ятнадцятий тиждень	43. Як поводитися в транспорті?	94
	44. Чи існують правила поведінки в закладах культури?	96
	45. Що робити, якщо ви загубилися в громадському місці?	99
Поведінка в громадських місцях	Як розрізнити автобус, трамвай і тролейбус?	101
Шістнадцятий тиждень	46. Як я допомагаю старшим?	102
	47. Як я дбаю про чистоту в громадських місцях?	104
	Хто нас оберігає?	106
	48. Підбиваємо підсумки: ми досліджуємо світ!	107
Поведінка, співпраця і співжиття людей		

Підказки для допитливих:

- **що зображено:** на с. 15 (1 — озеро Тельбін у Києві; 2 — долина крокусів у Карпатах; 3 — Білосарайська коса в Азовському морі; 4, 5 — озера у вигляді серця на Чернігівщині і в Канаді); на с. 94 (станції метро в: 1 — Україні; 2 — Тайвані; 3 — Італії; 4 — Швеції).
- **Чи дивилися ви ці українські мультфільми, кадри з яких використано в підручнику?** «Микита Кожум'яка» (с. 47); «Викрадена принцеса: Руслан і Людмила» (с. 48); «Чарівний горох, або Котигорошко» (с. 70); «Як Петрик П'яточкін слоників рахував» (с. 70); «Бабай» (с. 74); «Пригоди Котигорошка та його друзів» (с. 76); «Моя країна — Україна» (с. 83).

Придумаємо разом новорічне привітання для всіх, кого любимо й поважаємо!

А насамперед — для рідної країни. Більше про неї ми дізнаємося у другій частині нашого підручника, коли повернемося з канікул.

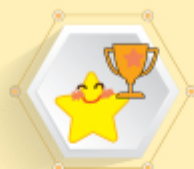
Ми з України! Ми — українці!

Гарна робота

Будь собою

Ти молодець

Не бійся помилятися

У тебе все вийде

Ти — важлива частина команди

Будь креативним/креативною

Ти це зможеш

Так тримати

Не здавайся

Продовжуй і розвивайся

Вір у себе

Будь унікальним/унікальною

Став кінцеві цілі

Будь упевнений/упевнена в своїх силах

Допомагай іншим